

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 26 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 406

Ένας λαός ύψώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβεται την άλήθεια. — ΨΥΧΑΡΙΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Άθηνιώτικα γράμματα.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ στον κ. Πάλλη.
ΚΑΘΑΡΕΤΗ ΔΗΛΑ. Χαμόγελο—Γουρισμός.
Μ. ΚΑΛΥΒΙΤΗΣ. Κασσιανή.
ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ. 'Η ανάληψη.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Λαϊκό θέατρο.
ΝΑΪΟΔΕΩΝ ΑΔΙΑΘΙΩΤΗΣ. «Οὐδ' ὁ μελιχρὸς Έρως ἀει γλυκός. . .» (Έλεγειακό τραγούδι).
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Μὲ Σιφνέικο σκουφο.
ΛΑΕΣ. ΠΑΛΑΗΣ. 'Ο Έμπορος τῆς Βενετίας τοῦ Σεξπήρου (συνέχεια).
Δ. Η. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ. Δημοτική καὶ Καθαρεύουσα.
ΣΗ. ΡΙΓΓΑΣ. Στὸ θάνατο τοῦ μαθητῆ μου Σταμάτη Νικοκάρουα.
Γ. ΣΚΟΠΕΔΙΤΗΣ (Ααβαζάγκας). Φαρμακεία καὶ Κουτουμπσκίμπου (Παραμύθι Μαλαγάτικο).
ΤΟΥΡΚΟΓΝΩΣΤΗΣ. Ρωμιοὶ καὶ Νεότουρκοὶ.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΜΕ ΣΙΦΝΕΪΚΟ ΣΚΟΥΦΟ

Στον τόπο μας καὶ στὰ χρόνια μας ἔχει φυτρώσει τὸ πιδ παράξενο πολιτικοκοινωνικὸ λουλούδι ἢ ἀγριάγκαθο, οἱ συντηρητικὸι ἐπαναστάτες, οἱ νοικοκυραῖοι ριζοσπάστες, οἱ μὲ πατερνιστὲς μαραθωνοδρόμοι, νὰν τοὺς πεί κανεὶς. Στὴν πολιτικὴ ἐπανάσταση, στὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση, ἀκόμα καὶ στὴ γλωσσικὴ ἐπανάσταση, θὰν τοὺς βρεῖτε μέσα τοὺς «σώφρονες» αὐτοὺς κυρίους. Είναι οἱ ἄθρωποι ποὺ φαντάζονται πὼς εἶναι ἐπαναστάτες, ποὺ φαντάζονται πὼς λαχταροῦνε κάτι καινούριο, ποὺ φαντάζονται πὼς ἔχουν τὰ κότσια νὰ πολεμήσουνε γι' αὐτό—οἱ ἄθρωποι ἐπιτέλους ποὺ ξεγαλιούνται καὶ παίρνουνε γιὰ κέκκινο σκουφο, τὸν ἄσπρο Σιφνέικο σκουφο ποὺ φοροῦνε στὸ κεφάλι τους.

Οἱ ἄθρωποι αὐτοὶ, οἱ σώφρονες, ἔχουν ἔτοιμη καὶ στερεότυπη τὴν ἀπάντηση γιὰ ἔτι θὰν τοὺς προτείνεις.

—Ναί, πρέπει νὰ κουνηθοῦμε, μὰ δὲν εἶναι ἀκόμα καιρὸς, δὲν ὠρίμασε τὸ ζήτημα· ἂν πρόωρα κουνηθοῦμε θὰ βλάψουμε...

Ἡ ντομάτα δὲν ψήθηκε ἀκόμα, δὲν κοκκίνισε. Μὰ ὅσο νὰ κοκκινίσει ἡ ντομάτα, μπορεῖ καὶ νὰ φοβίσουμε ἀπὸ τὴν πείνα. Δὲ βλάφτει. Σώνει νὰ μὴν τὴ φάμε ἀγουρη. Καὶ περπατάνε μακάρια, κουνώντας ἀγριεμένα τὴ φουντίτσα τῆς ἄσπρης σκούφιας τους, καὶ ἐπαναστατοῦνε, ἔτσι τουλάχιστο τὸ πιστεύουνε, τρέμοντας πάντα μῆπως τὸ λιθαράκι, ποὺ δειλὰ δειλὰ ρίχνουνε στὴ λίμνη, ταράξει τὰ στεκούμενα νερὰ καὶ τὴ ζωόλα τους.

Τέτιοι ἐπαναστάτες βρίσκονται σωρὸς σήμερα καὶ μέσα στὴ Βουλὴ κι ἀπ' ἄξω ἀπὸ τὴ Βουλὴ. Τέτιοι συντηρητικὸι ἐπαναστάτες, μαθαίνουμε, ἔχουνε ζυγώσει μερικοὶ καὶ τὸν κ. Βενιζέλο καὶ θὰν τονὲ ζαλίζουνε τὸ δίχως ἄλλο μὲ τὰ περίφημά τους «Δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ τοῦτο καὶ γιὰ κείνο» καὶ «Δὲν ὠρίμασε ἀκόμα τὸ δεῖνα καὶ τὸ τάδε ζήτημα». Μὰ ὁ πολιτικὸς ποὺ μᾶς ἤρθε ἀπὸ τὴν Κρήτη μὲ πρόγραμμα ὀρισμένο, κάτι νὰ ξαναγεννήσει καὶ κάτι νὰ δημιουργήσει, θὰν τοὺς ἐνωσε καὶ θὰ χαμογέλασε πονηρὰ. Κι ὅσο κι ἂ δὲ θέλησε νὰν τοὺς τὸ πεί ἀκόμα κατάμουτρα, θὰν τὸ λέει ἀπομέσα του, ἔταν ἀκούει τίς «σώφρονες» σύβουλές τους καὶ τὰ τρομαχτικά τους τὰ σκῆδια :

—Μὰ, ἄθρωπάκια μου, τὰ ζητήματα δὲν ὠριμάζουνε μοναχὰ τους· οἱ ἄθρωποι τὰ ὠριμάζουν τὰ ζητήματα. Κι ἀφοῦ δὲν εἶστε καμωμένοι νὰ ὠριμάζετε ζητήματα, τί διάλογο θέτε καὶ ξεφυτρώνετε σὰ ραπανάκια στὴ μέση κ' ἐμποδιζετε, μὲ τὴ μουδιάστρα «σωφροσύνη» σας, κεινοὺς ποὺ ἄληθινὰ θέλουν κι ἄληθινὰ μποροῦνε νὰ δουλέψουνε; Καθίστε στὴ γωνιά σας, ἄθρωπάκια μου, καὶ μὴν κουνάτε γιὰ φοβέρα τὴ φουντίτσα τῆς ἄσπρης σκούφιας σας, γιὰτὶ μὲ τὸ κούνα κούνα θὰ ξεφτίσει.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΧΤΙΖΕΙ κανεὶς τὰ παλάτια του, ζωγραφίζει κανεὶς τίς εἰκόνες του ἀπὸ κάθε λογῆς μάρμαρα καὶ μέταλλα, ἀπὸ κάθε λογῆς χρώματα. Φτάνει μονάχ' ἀπὸ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς ὕλης νὰ βγαίνῃ τὸ εἶδος, τὸ πλάσμα δηλονότι τὸ ρυθμικὸ, τὸ σύμμετρο ἀκόμα καὶ στὴν ἀσύμμετριά του, τὸ ρυθμικὸ καὶ ἁρμονικὸ, τὸ βασισμένο σὲ μιὰ γραμματικὴ—πλατύτερη ἢ στενότερη—ἀπάνω μ' ἓνα λόγο ἢ Τέχνη.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΜΥΑΛΟ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΑΣ. — Η ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ Κου ΣΚΙΑ.

Γιὰ δσους νομίζουσι πώς τὸ κίνημά μας γιὰ τὸ Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο δὲν ἔχει σπουδαία σημασία, πὼς ὁ ἀγώνας μας εἶναι ματαιοπониα, καὶ πὼς ἡ καθαρῆουσα ἐπὶ τέλους δὲν κάνει καὶ κανένα μεγάλο κακό, γράφω αὐτὰ τὰ λίγα λόγια. — Εἶναι γνωστὸ πόσο τὰ παιδιὰ μας, ἀκόμα καὶ στὸ Γυμνάσιο, δυσκολεύονται νὰ σοῦ γράφουσι ἕνα γράμμα τῆς ἀνθρωπιᾶς, νὰ στρώσουσι τὶς ἰδέες τους στὸ χαρτί, νὰ ἐκφράσουσι ὅ,τι ἔχουσι στὸ μυαλό τους. Ξέρω ἕνα κοριτσάκι ποῦ πηγαίνει στὸ Γερμανικὸ Σχολεῖο τῆς Ἀθήνας. Τὸ κοριτσάκι αὐτὸ εἶναι Ἑλληνόπουλο· ἡ γλωσσίσσα του κόβει καὶ ῥάβει ῥωμαϊκά μιὰ χαρὰ κι ὅμως δυὸ λόγια δὲν καταφέρνει νὰ γράψῃ στὴ γλῶσσα του. Γερμανικὰ γεμίζει ἐλόκληρες κόλλες, περιγράφοντας τὰ πουλιά, τὶς φωλιές τους, τὰ δέντρα, ὅ,τι βλέπει κι ὅ,τι αἰσθάνεται. Τί ἔκανε τὴ μιὰ μέρα καὶ τί τὴν ἄλλη, τί ἔχει στὴν τσέπη του κτλ. Κι ὅλα αὐτὰ φυσικὰ, ἀβίαστα, μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐκολία. Ἔχει βέβαια νὰ κάνει ἢ ὅλη τῆς διδασκαλίας καὶ κυρίως ὁ τρόπος. Ὑποθέτω δὲν τοὺς παραγεμίζουν τὸ κεφάλι μὲ ἀτελείωτους κανόνες τῆς γραμματικῆς τοῦ Ἀττικῶ Ἀλόγου καὶ δὲν τὰ βάζουσι νὰ παπαγαλλίζουν γιὰ τὸν «χαλκέντερον φιλόσοφον Ὀριγένην» ὅπως κάνουν ὁ ἕνα δικό μας σχολεῖο ποῦ ξέρω, στὸ ὅποιο πηγαίνουν κορίτσια δώδεκα χρονῶν. Ἔχει νὰ κάνει φυσικὰ κι ὁ τρόπος ποῦ ὁ δάσκαλος τοὺς ξηγᾷ τὰ πράματα καὶ τοὺς λέει τί νὰ γράφουσι. Ἀλλὰ ἡ κυριώτερη αἰτία εἶναι ἡ πραγματογνωσία ποῦ ἀποχτοῦν τὰ παιδιὰ, μόλις πατήσουσι τοῦ σχολείου τὸ κατώφλι καὶ ἡ ἔλλειψη τοῦ βᾶσανου τῆς διγλωσσίας. Τὴν ἰδέαν αὐτὴ μοῦ τὴν ἐπικυρώνουσι καὶ τὰ ὅσα μοῦ εἶπε μιὰ πολὺ ἀνεπτυγμένη Κυρία γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς. Ἡ Κυρία αὐτὴ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ τῆς στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τῆς καὶ λατρεῖ τὴ δημοτικὴ. Κάθεται στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ὅμως τὰ παιδιὰ τῆς μιλοῦν τὴ γλῶσσα μας σὰ σωστὰ Ῥωμῖόπουλα ποῦ εἶναι. Σὰν ἄρχισαν νὰ μεταγλῶσσουσι κ' ἔφτασε ὁ καιρὸς ν' ἀρχίσουσι νὰ μαθαίνουσι γράμματα, ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἕνα κορίτσι, ἀπόφοιτο τοῦ Ἀρσακείου καὶ μαθήτρα τοῦ Μιστριώτη, γιὰ δασκάλα. Τῆς ξήγησε τὶς ἰδέες τῆς, τῆς ξήγησε πὼς τὰ παιδιὰ πρέπει ν' ἀρχίσουσι μὲ τὴ δημοτικὴ, νὰ τὴν ἔχουσι βᾶση τῆς διδασκαλίας καὶ μόνον ἀργότερα νὰ πιάσουσι τὴν καθαρῆουσα. Ἡ δασκάλα στὶς ἀρχὲς εἶπε πὼς αὐτὰ τῆς φαίνονται ἀδύνατα. Εὐπνητὸ ὅμως κορίτσι, γλήγορα μπῆκε

στὸ νόημα κ' ἔτσι ὅλα πῆγαν πρῆμα. Τὰ παιδιὰ σήμερα ξέρουσι τὴ γλῶσσα τους, ὅχι μόνον νὰ τὴ μιλοῦν, μὰ καὶ νὰ τὴ γράφουσι. Ξέρουσι καὶ τὴν καθαρῆουσα ἐπίσης καλὰ.

Κι ὅμως σ' αὐτὰ συμβαίνει γιὰ τὴν καθαρῆουσα ὅ,τι καὶ στ' ἄλλα παιδιὰ. Ξεραίνει τὸ μυαλό τους. Ὅχι ὅμως ἡ δημοτικὴ. Ἐνα παράδειγμα ἐπικυρώνει αὐτὸ τὸ φαινόμενον. Ἔχουσι αὐτὰ τὰ παιδιὰ δυὸ θεῖες ποῦ τάγαποῦν σὰν παιδιὰ τους καὶ κρατοῦν μαζὴ τους ταχτικὴ ἀλληλογραφία. Ἡ μιὰ, καθαρῆουσιανὰ φανατικὴ, δὲν ἐννοεῖ νὰ τῆς γράφουσι παρὰ στὴν καθαρῆουσα. Ἡ ἄλλη ἀδιάφορη· νὰ τῆς γράφουσι τὰ ἀνίψια τῆς ταχτικὰ καὶ συχνὰ σ' ὅ,τι γλῶσσα καὶ νᾶναι. Καὶ στὰ γράμματα τῶν παιδιῶν βλέπει κανεὶς ὀλοφάνερα τὴ διαφορὰ τῆς μιανῆς γλῶσσας ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς καθεμιᾶς. Τὰ γράμματα στὴν πρώτη ξερά, τυπικὰ. Σὰν κυριακάτικο ῥοῦχο ποῦ στενοχωρᾷ τὸ παιδί. Τὰ ἄλλα, στὴ δημοτικὴ, γεμάτα παιδιᾶτικη νοστιμιά, ζωηρότητα, ζωὴ. Μὰ ἄς ἀφήσω τὴν Κυρία νὰ μιλήσῃ. Ἀντιγράψω τὸ γράμμα τῆς :

«Προχτὲς ἡ μιὰ μου κόρη εἶχε γράψῃ πάλι τῆς θείας τῆς ἕνα ξερό, τυπικὸ γράμμα, ποῦ δὲ μ' ἄρεσε καθόλου. Τῆς τὸ ἔκαμα παρατήρηση καὶ μ' ἀποκρίθηκε μὲ ὕφος ἀπελπισμένον· «Μὰ τί νὰ πῶ !» Εἶπα : «ἂν ἔγραφε στὴν ἄλλη σου θεία (τῆς γράφει στὴ δημοτικὴ), τί θὰ τῆς ἔλεγε ;» Μ' ἀποκρίθηκε μὲ ἀπειρη γληγοράδα καὶ μωρολογία πὼς θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὰ καναρίνια ποῦ ἔφαγαν τ' αὐγά τῆς—γιὰ τὸ σκύλο ποῦ ἔκοψε κ' ἔκαμα τὸν πατέρα τῆς νὰ τὸν κινηγᾷ σ' ὅλη τὴν πόλη—γιὰ μιὰ «ἔκτακτη ἐκδρομὴ» ποῦ ἔκαμαν μιὰ ζεστὴ μέρα καὶ βρῆκαν ἕνα ποταμάκι κ' ἔβγαλαν κάλτσες καὶ παπούτσια καὶ μπῆκαν μέσα, καὶ πὼς τὸ νερὸ ἦταν παγωμένον καὶ κρουσταλλένιον—πὼς φύτεψαν φρούλες καὶ κοικιὰ καὶ πὼς τώρα ξεφύτρωσαν· «ἕνα σωρὸ πράματα θὰ εἶχα νὰ τῆς γράψω» ἐπρόσθεσε μὲ ἐνθουσιασμό. Τῆς εἶπα : «Αὐτὰ τὰ ἴδια γράψε τα τῆς θείας». Μοῦ ἀποκρίθηκε : «Μὰ αὐτὰ δὲν τὰ γράφουσι στὴν καθαρῆουσα !» Ρώτησα γιατί ; τὴν πῆραν τὰ γέλια. «Γιατί ; μ' ἀποκρίθηκε· «αὐτὰ εἶναι πράματα καθημερινὰ· δὲν ταιριάζουσι στὴν καθαρῆουσα !» Τὸ σημείωσα γιὰ νὰ σᾶς τὸ γράψω· βρῖσκω πὼς ζουγραφίζει καλὰ τὴ διαφορὰ ποῦ ὑπάρχει μεταξὺ δημοτικῆς καὶ καθαρῆουσσας· καὶ λέει καθαρὰ πὼς σκέπτεται τὸ παιδί στὴ μιὰ καὶ πὼς στὴν ἄλλη γλῶσσα· ἡ δημοτικὴ τῆς ξυπνᾷ χίλιες ἰδέες· ἡ καθαρῆουσα τὶς πνίγει τὶς ἰδέες.»

Δὲν ἄλλαξα μιὰ λέξη, δὲν πρόσθεσα τίποτα στὸ γράμμα τῆς Κυρίας· λυποῦμαι ποῦ δὲν μπορῶ νὰ πῶ ὀνόματα γιὰ νὰ πειθοῦν οἱ ἀναγνώστες πὼς

ὅλα πού λέγω εἶναι πραγματικά. Ἄς κάμουν στά παιδιά τους τὸ ἴδιο πείραμα. Νά εἶναι βέβαιοι πὼς θὰ φτάσουν στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἴδια Κυρία σάν τῆς ἔστειλα τὰ διάφορα ἄρθρα πού τυπώθηκαν πρὸ μερικῶν καιρῶν στὶς ἐφημερίδες μας γιὰ τὸ Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο, μεῦ ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα. Νομίζω ἀξιῶν νὰ τυπωθοῦν καὶ νὰ διαβαστοῦν.

«Σὰς στέλνω τὸ ἄρθρο τοῦ Κου Σκιᾶ τῶν 26 καὶ 27 Ἰουνίου, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Κου Τ. Ἄν μπορούσα νὰ γράψω σὲ καμιάν ἐφημερίδα, δὲ θ' ἀπαντοῦσα τοῦ Κου αὐτοῦ, οὔτε κἂν θ' ἀνέφερα τ' ὄνομά του, (γιατὶ ὅλα τὰ ἄρθρα του ἔνα μόνο ἔχουν σκοπὸ, ν' ἀκούεται τ' ὄνομά του στὶς ἐφημερίδες, ἀλλοιῶς δὲν ἐξηγῶ πὼς ἓνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ χάνει καιρὸν, μελάνι καὶ χαρτὶ συζητώντας τέτοια ἀερολογήματα) ἀλλὰ θὰ ἔγραφα ἓνα πολὺ ἤσυχο καὶ μετρημένο ἄρθρο ὅπου θὰ ἔλεγα πὼς ὅλη τῆ συζήτηση τῆ γλωσσικῆ τὴν ἀκολούθησα στὶς διάφορες ἐφημερίδες, καὶ χωρὶς νὰ θέλω καθόλου ν' ἀνακατωθῶ σὲ γλωσσικὴ συζήτηση, ἓνα πρῶμα παρατηρῶ καὶ σημειῶνω γιὰ νὰ τὸ παρατηρήσουν καὶ ἄλλοι : πὼς οἱ δημοτικιστὲς συζητοῦν τὸ ζήτημα, κτυπώντας στὴν οὐσία, δηλ. στὴν ἐκπαίδευση, στὴν πνευματικὴ μόρφωση, ὄχι στὸ σχηματισμὸ τῶν λέξεων, γιατί οἱ λέξεις δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς ἀλλὰ τὸ μέσον γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ μόρφωση· ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὶὰ παρατηρῶ πὼς οἱ καθαρευόντες δὲν ἔρχονται ποτὲ στὴν καρδιὰ τοῦ ζητήματος, παρὰ μὲ τὴν κληρονομικὴ τάση τῶν προγόνων μας τῶν Βυζαντινῶν, πού χάνουνταν σὲ ἀσήμαντες μικρολογίες στὶς συζητήσεις τους περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων, ἀδιάκοπα κτυποῦν τύτους ἐντελῶς ἀσήμαντους, ὅπως τὸ τελικὸν ν τῆς αἰτιατικῆς, τὸ γ πρὶν ἀπὸ τὸ μ, (ἂν πρέπει ὁ δημοτικιστὴς νὰ πεῖ πρῶμα ἢ πρᾶμα), τὸν τονισμὸ στὴν παραλήγουσα ἢ προπαραλήγουσα ὅπως «τρισεγᾶλο» ἢ «τρισεγᾶλο»,—καὶ φεύγουν ἀπὸ τὸ προκείμενον καὶ χάνονται σὲ τέτοιες ἀσήμαντες λεπτομέρειες, καὶ τίς συζητοῦν σάν νὰ ἦταν ἀπὸ καὶ πού ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ παραμερίζουν τὸ ζωτικὸν ζήτημα, δηλ. πὼς πρέπει τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνα νὰ διορθωθεῖ, ἔστω καὶ μὲ ζημίαν τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ὀρθογραφίας. Θὰ πρόσθετα πὼς, χωρὶς νὰ θέλω ν' ἀνακατωθῶ ἢ νὰ ὑποστηρίξω τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο κόμμα, θὰ ἔκρινα πὼς ἂν τὰ σχολεῖα μας ὅπου διδάσκονται τὰ Ἑλληνόπαιδα ὅλα στὴν καθαρεύουσα, δὲν μποροῦν νὰ βγάλουν πνεύματα μορφωμένα ἀρκετὰ ὥστε νὰ ξεφορτωθοῦν τὸ στενὸ

Βυζαντινισμὸ πού φαίνεται παντοῦ σ' ὅλες αὐτὲς τίς συζητήσεις, ἂν δὲν μποροῦν νὰ φτειάσουν μυαλὰ πού ἀπὸ πῶς ψηλά, μὲ μιὰ ματιὰ νὰ μετροῦν καὶ ν' ἀντιλαμβάνονται τὸ ὀλικὸν τοῦ ζητήματος χωρὶς νὰ χάνονται στὶς χίλιες μύριες διακλαδώσεις, θὰ πεῖ πὼς ἀλήθεια τὸ σύστημα τὸ ἐκπαιδευτικὸν εἶναι κακὸν καὶ πὼς θέλει ριζικὴ ἀλλαγὴ. Θὰ ἔλεγα καὶ τοῦτο : πὼς ἂν διαβάσει κανεὶς σὲ ξένες ἐφημερίδες συζητήσεις σ' ὅτι δήποτε ζήτημα, ὁποιοῦν κόμματος ἄρθρο καὶ ἂν ἀνοίξει, θὰ δεῖ νὰ συζητοῦν ἐθουνεῖδητα τὸ ζήτημα καθ'αυτὸ, φέρνοντάς το στὴν οὐσία· δυστυχῶς ἂν ἀκολουθήσει κανεὶς συζήτηση, ὅτι ζήτημα καὶ ἂν εἶναι, σ' ἐφημερίδες Ἑλληνικῆς, θὰ δεῖ πὼς τὸ κύριον ζήτημα πάντα παραμερίζεται, κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, καὶ ἡ συζήτηση χάνεται στὶς διακλαδώσεις, στὶς πῶς ἀσημαντες λεπτομέρειες. Συμπέρασμα : στὴν Εὐρώπῃ μορφώνονται πνεύματα καὶ χαρακτηῖρες, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὀρθογραφία κάπου κάπου δὲν εἶναι ἀμειπτη· σὲ μᾶς, ἴσως ὀλίγοι βγαίνουν ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας γνωρίζοντας καλὰ τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς (καὶ αὐτὸ σπάνιον)· τὰ πνεύματα ὅμως εἶναι ἀμόρφωτα καὶ φτωχὰ καὶ χαρακτηῖρες. . . δὲν ὑπάρχουν.— Αὐτὰ θὰ ἔλεγα, ἂν ἔγραφα σ' ἐφημερίδα.»

Folkestone, 2]15 Αὐγούστου 1910.

Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

Η ΑΝΑΛΗΨΗ

Μπορεῖ νὰ εἶχε κι ἄλλες ἀρρώστιες—δὲν ξέρω— τὸ βέβαιο ὅμως εἶναι πὼς εἶτανε φτισικός. Εἶτανε πολὺ νέος καὶ στὴ φλόγα τῆς νιότης του, ἀγαποῦσε τρελλὰ τοὺς δικούς του. Εἶτανε καὶ ἀθῶος σάν παιδάκι· γι' αὐτὸ τοὺς ἀγαποῦσε τοὺς δικούς του σάν νὰ εἶτανε παιδάκι. Ἄξαφνα τὸ ἀνακάληψε πὼς εἶτανε φτισικός προτοῦ νὰ τὸ μάθη ὁ κόσμος—οὔτε κ' οἱ δικοὶ του. Στὴν ἀρχὴ γίνηκε σκεφτικός ὕστερα τὸ μέτωπό του ρυτιδώθηκε κ' ἡ ὕψη του σκοτεινίωσε. Ἡ ἀδερφή του πού τὸν ἀγαποῦσε τρελλὰ κι αὐτὴ, συλλογίστηκε : «Κάτιο καρφὶ ἔχει μέσα του καὶ τὸν τρώει.» Καὶ βάλθηκε νὰ τὸ μάθη.

Ὁ Φριξὸς—ἔτσι τὸν ἔλεγαν—ἄξαφνα βρῆκε κάπια διέξοδο. Ξεντυνότανε μιὰ νύχτα γιὰ νὰ πλυγιάση καὶ σὰ θεῖα φώτιση τοῦ ἤρθε ἡ σκέπη : «Ν' ἀναληφτῆ! . . .» Στάθηκε ἓνα λεπτὸ ἀκίνητος καὶ σκεφτικός—κ' ὕστερα ξεντύθηκε ὀλότελα καὶ πλάγιασε γιὰ νὰ βάλῃ σὲ τάξη καὶ νὰ κανονίσῃ καλλίτερα τὴν ἰδέαν του.

Καὶ τῆ νύχτα κείνη ἔμεινε ἄγρυπνος, φυσικά. Μὰ ὄχι ὅπως τίς ἄλλες νύχτες παρακολουθώντας στὴν ἀγρύπνια του τοὺς ἀδύνατους παλμούς τοῦ στήθους

του και την ξεφυχούσα αναπνοή του. Τη νύχτα τούτη στριφογύριζε νευρικά μές τὸ κρεβάτι, ἐνῶ ἡ σκέψη του, νευρική κι αὐτή, ἐπλάταινε, ξεδιαλυνότανε κ' ἔπαιρνε σάρκα και ὄστα. Ἡ ἀδερφή του ἀπὸ τὸ διπλανὸ δωμάτιο ξύπνησε κι ἀνατρίχιασε. «Ἄμοιρε Φριξο μου!» ψιθίρισε. Κι ἀποφάσισε κι αὐτὴ αὐριο πιά νὰ τονὲ ρωτήση.

Ἡ ἀγωνία τοῦ Φριξο ὅλη τὴ νύχτα ἐκείνη ξάστραφτε σὲ νευρικές φράσεις: «Ὁχι! δὲ θὰ πεθάνω! φοβᾶμαι τὴν ἀσκήμια τοῦ θανάτου!» ἢ «Ν' ἀναληφτῶ, ν' ἀναληφτῶ!—νὰ σβυστῶ, σὰ νὰ μὴν εἶμουν ποτέ—ἢ σὰ νὰ ζήσω αἰώνια! . . .» ἢ «ὁ κόσμος, ὁ κόσμος! . . . νὰ φανταστῇ τὸ κορμί μου νεκρὸ και νὰ σκεφτῇ: «ὁ καημένος!» . . .» — Καὶ διαλογιζότανε πολὺ σκοτεινὰ πράματα, και ὅλη του ἡ ὑπαρξη σὺγκορμη ἔκραζε: «Ὁχι!»

Τὴν ἄλλη μέρα ζήτησε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὸν πατέρα του κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι του. Φέρθηκε ἀπότομα, πρόστυχα, ἀπειλητικὰ σὲ ὄλους. Αὐτὸς ὁ τόσο γλυκός! Καὶ στὴν ἀδερφή του ἀκόμα! Ὡ ξεσπισμα τῆς καρδιάς! Ὡ ἀπάνθρωπη και ψεύτικη ἡρεμία τῆς ψυχῆς!

Ἐφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα του χωρὶς νὰ στρέψῃ πίσω τὸ πρόσωπό του. Σὰ νὰ ἔφρευγε βέβαιος πὼς θὰ ξαναἰδῇ ὅ,τι ἄφηνε. Μὲ τέτλια σκληράδα παίδευε τὴν ψυχὴ του. Πῆγε σὲ μιὰ πόλη μακρυνή—πολὺ μακρυνή, ἀδιάφορο ποῦ. Μετὰ ἓνα μῆνα ἔστειλε δυὸ βάρβαρα λόγια στὸ σπίτι του: Τοὺς σιχάθηκε πιά ὄλους· δὲν τοὺς ἔλεγε ποῦ ἔμενε και τοὺς ἀπαγόρευε νὰ τοῦ γράφουν. Αὐτὸς θὰ ζοῦσε πιά μιὰ ζωὴ ποὺ οὔτε κἂν τὴν ὄνειρεύτηκαν αὐτοῦ κάτω. Μπορεῖ κάποτε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πατρίδα του—μὰ πολὺ ἀργά.

Τοὺς ξανάγραψε μετὰ δυὸ μῆνες πάλι πιδὸ λίγα και πιδὸ φριχτὰ λόγια. Ἔτσι ἔλιψε πὼς θὰ τονὲ μισοῦσαν και θὰ τονὲ ξεχνούσανε πολὺ γληγορώτερα.

Τέσσερους μῆνες ἔλειπε στὴν ξενητιά—ἀδιάφορο σὲ ποιὰ πολιτεία. Κάθε λίγο ἄλλαζε σπίτι και δὲ γνώρισε κανένα, μὰ κανέναν ἄνθρωπο. Περιπατοῦσε ἀκόμα λαφριά μές τοὺς δρόμους, ἀλλὰ νόμιζε πὼς ἢ ἀρρώστια του ἀρχίζε νὰ τονὲ κόφτη. Ἔμενε πιά ἢ τελευταία πράξη—και θὰ ἔβγαινε νικητῆς και τοῦ θανάτου ποὺ τόσο αὐτὸς τὴν ἀσκημιά του τρώμαζε.

Ἄξαφνα μιὰ μέρα συνάντησε μές τὸ δρόμο μιὰ νέα κόρη. Στὴν ἀρχή, κάπια ταραχὴ παράξενη τονὲ συγκλόνισε. Ἡ κόρη αὐτὴ ἔμιαζε τῆς ἀδερφῆς του. Τὸ πρόσωπό της εἶχε μιὰ παράξενη γιγτεία. Τὰ μάτια της τοῦ φανέρωναν πὼς κρύφτουνε τὸ κάτι, τὸ ἀνεξήγητο, ποὺ ἄλλοτε μάταια ζήτησε στὶς γυναῖκες. Ἐνα τέτιο μυστήριό τόσο βαθὺ θὰ μποροῦσε νὰ δεχτῇ τὸ ἐπίσης βαθὺ μυστήριό τῆς ζωῆς του.

Πῆγε κοντὰ της και τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ μπράτσο. «Στάσου», τῆς εἶπε. Ἐκείνη δὲν ἀντιστάθηκε. Κοιτάχτηκαν κ' οἱ δυὸ τους ἀρκετὴ ὥρα μές στὰ μάτια κ' ὕστερα τράβηξαν πρὸς ἓν' ἀπόκεντρο μέρος, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Δὲ μίλησαν καθόλου σ' ὄλο τὸ δρόμο. Φαίνεται πὼς μόνο στοχασμοὺς ἀκολουθοῦσαν κ' οἱ δυὸ τους—ὁ ἓνας στὸ πλευρὸ τοῦ ἄλλου.

Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλη, κάθησε ἢ κόρη σὲ μιὰ πέτρα και ὁ Φριξος γονατιστὸς τῆς ἔλεγε: «Τί εἶσαι, μοῦ τὸ λένε τὰ μάτια σου—τί εἶμαι, σοῦ τὸ λένε τὰ δικά μου.» Καὶ ξακολουθοῦσε νὰ μιᾷ. Τὰ λόγια του ἔμιαζαν μὲ διαλογισμοὺς ποὺ κυλοῦν παράλογα πολλές φορὲς μές στὸ κεφάλι—ἢ μὲ ὄνειρα. Ὑστερα τῆς εἶπε: «Πάρε τὸ γράμμα τοῦτο· θὰ τὸ στείλῃς στοὺς γονιούς μου μετὰ τρεῖς—ἀκούς;—μόνο ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες θὰ τοὺς τὸ στείλῃς.»

Σηκώθηκαν ἔπειτα και μπήκανε πάλι στὴν πόλη. Ὅλο μές στὰ μάτια κοιταζότανε. Σ' ἓνα δρόμο ποὺ σκιζότανε σὲ δυὸ—χωρίστηκαν κι αὐτοί. Μὰ ὅσο ποὺ ἔχασε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον—ὄλο μές στὰ μάτια κοιταζότανε παράξενα και μυστηριώδικα.

Κεῖνο τὸ ἴδιο τὸ βράδυ, ὁ Φριξος ἀνέβηκε κρυφὰ σ' ἓνα βαπόρι. Κανεὶς δὲν τὸν εἶδε και τὸ βαπόρι ἔφυγε. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ποὺ ὄλοι κοιμοῦντανε, ὁ Φριξος κρυφὰ στὴν πρύμη, ἔβλεπε ζαλισμένος τὰ μαῦρα νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ κι ἄκουε τὸ θόρυβο τοῦ ἔλικου. Μπορεῖ ἔτσι σκυμμένος και κάτω νὰ συλλογίζοτανε. Ὑστερα στὸ θόρυβο τοῦ ἔλικου σὰ ν' ἀνακατώθηκε ἓνας βαθὺς και σκοτεινός—σὺν ψεύτικος—δοῦπος. Οἱ ἀφροὶ παραμέρισαν, ἀνοιζαν κι ἀγκαλιᾶσανε στεφανώνοντας ἓνα μαῦρο και σκοτεινό—πολὺ σκοτεινό—ἀντικείμενο. Ὑστερα οἱ ἀφροὶ πάλι ξανάκλεισαν. Κι ὁ ἔλικας ξακολούθησε τὸ θόρυβό του σπάνοντας τὰ μαῦρα νερὰ τοῦ Ὠκεανοῦ.

Περάσανε τρεισήμισι μῆνες κι ὁ πατέρας τοῦ Φριξοῦ ἔλαβε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸ γιὼ του. Τὸ διάβασε, κούνησε τὸ κεφάλι του κ' εἶπε στὴ γυναῖκα του: «Ἀκόμα ὁ ἴδιος· πιθανό, λέει, νὰ μὴ μᾶς ξαναγράψῃ. Ἄς κἀνῃ ὅ,τι θέλει. Μπορεῖ νὰ γυρίσῃ καμὶά φορὰ πλούσιος.»

Ἡ κόρη του πιά δὲν ἔκλαιγε· ὁ Φριξος ἄρχισε νὰ λησμονιέται. Καὶ στὸ χωριὸ πολλὰ διαδόθηκαν γιὰ τὸ Φριξο: πὼς βρῆκε πλοῦτη ἀμέτρητα—πὼς πῆρε γυναῖκα μιὰ κόρη κάπιου βασιλιά—και τέτλια κι ἄλλα.

Ὡς τόσο ὁ κόσμος δὲ φαντάστηκε τὸ κορμί τοῦ Φριξοῦ νεκρὸ και δὲ σκέφτηκε: «ὁ καημένος!» Ὁ Φριξος ζῆ και βασιλεύει.

Μυτιλήνη.

ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΛΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς εἰπώθηκε πὼς τὸ θέατρο εἶναι τὸ σκολεῖδ μιᾶς κοινωνίας. Σκολεῖδ πού δίχως δασκαλική σοβαροσύνη, δίχως ἀφαιρεμένες φιλοσοφίες, δίχως ἀπὸ καθέδρας δογματισμό, παρὰ βοηθώντας τὲ καλλιτεχνικὸ ψυχόρμητο τοῦ θεατῆ, φέρνοντάς του στὸ φῶς τίς κρυμμένες δίπλες τῆς ἀθρώπινης ψυχῆς, δείχνοντάς του γυμνὴ τὴ ζωὴ, συζητώντας μαζί του, δυναμώνει τὴν κοινωνικὴ νόηση καὶ πλάθει τὴν κατάλληλη περικυκλωσιὰ γιὰ τὸ φυσικὸ ἀνέδασμα στὴ σκάλα τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ Τέχνη, καὶ πρῶτ' ἀπ' ἑλα ἡ Θεατρικὴ, ἀντίθετα πρὸς ἕλες τίς λογῆς λογῆς θεωρίες, ἔχει ἀναφιδήτητα σκοπὸ καὶ μέτρο. Σκοπὸ, τὸ δίδαγμα καὶ τὴν καλλιέργεια νοῦ καὶ ψυχῆς καὶ τὴν ἀπὸ τὰ πράγματα βγαλμένη φιλοσοφικὴ διάπλαση γιὰ τὸ ἀγνάντεμα τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ζωῆς, καὶ μέτρο, τὴν καλλιτεχνικὴ ἀντίληψη ἑνὸς λαοῦ, ἑνὸς ἔθνους, μιᾶς κοινωνίας, ἀντίληψη πού φανερώνει τὸν ἐσωτερικὸ τρόπο πού δουλεύει ἡ τέχνη γιὰ τὸν τέτοιο σκοπὸ.

Στὴ νέα μας κοινωνία ἡ «ἀστικὴ» ἀντίληψη κ' ἰδεολογία τῆς ζωῆς ἔφερε τὸ θέατρο σύμφωνα με τὰ εὐρωπαϊκὰ παραδείγματα τοῦ μπουρζουαζισμοῦ, στὴ μοίρα καὶ στὴ σειρά τῆς λεγόμενης «κοσμικῆς κίνησης». Κ' ἐπειδὴς ἡ «κοσμικὴ» αὐτὴ κίνηση περιορίζεται στὸν κύκλο τῆς «καλῆς» τάξης πού ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς πλουτοκράτες καὶ τελειώνει στοὺς δημίσιους ὑπάλληλους, γιὰ τὴν τάξη αὐτὴ μονάχα ἔμεινε τὸ θέατρο διασκεδαστικὸ ἀπόκτημα. Ἡ μικροαστικὴ κ' ἐργατικὴ τάξη, δηλαδὴ ὁ πολὺς κόσμος, ὁ λαός, στάθηκε ξένος ἐλότεια ἀπὸ κάθε ἐνδιαφέρον θεατρικὸ. Ὅλα τὰ θεάτρα, πρῶτο τὸ Βασιλικὸ κ' ὕστερα τὰ Δημοτικὰ τῆς Ἀθήνας, τοῦ Περαιᾶ, τῆς Πάτρας, Σύρας, Βόλου, Τρίπολης, καθὼς καὶ τὰ ἰδιωτικὰ, δὲν εἶναι παρὰ γιὰ νὰ ὑπερετοῦνε τὴν κοσμικὴ κίνηση καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς φεύτικης ἐπίδειξης. Τὸ ξετρόχιασμα αὐτὸ τοῦ θεάτρου ἀπὸ τὸ φυσικὸ του δρόμο γιὰ τὲ δικὸ μας τόπο ἔφερε τὴ χρεωκοπία τῆς δραματικῆς τέχνης, πού κατάντησε καὶ τελευταία ἀκόμα νὰ σέρνεται με τὰ δεκνίκια τῆς μίμησης καὶ τῆς χοντροκοπιᾶς. Τὸ ξαναγέννημα καὶ τὸ ξανάνθισμα τῆς Τέχνης αὐτῆς θὰ σημειωθῆ ὡς ἀκολούθημα βέβαιο καὶ φυσικὸ μονάχα ὡς στερεωθῆ σὲ μᾶς τὸ «Λαϊκὸ θέατρο».

*

Πολλοὶ νομίζουνε πὼς «Λαϊκὸ θέατρο» σημαίνει βασιλεία τῆς «Γενοδέφας» καὶ θρίαμβος τῆς φουστα-

νέλλας, αὐτὰ ἴσα ἴσα πού ἔρχεται νὰ πολεμήσῃ. Μὰ δὲ χρειάζεται καὶ πολὺς κόπος νὰ νοιώσῃ κανένας πὼς τὰ δράματα τοῦ Περεισιᾶδῃ πού κοπανίζουνε τὰ αἰώνια δίκια τῆς πατημένης «τιμῆς» καὶ τίς ἄλλες μπόσιες θεωρίες τῆς κάθε πρόληψης τοῦ δρόμου, δὲ θὰ εἶναι βέβαια ἔκείνα πού θὰ προσφέρῃ στοὺς θεατῆς του τὸ ἄξιο τοῦ προρισμοῦ του «Λαϊκὸ θέατρο». Κι ἀκόμα μῆτε ἔργα ὡς τὴν «Πενταγυτίσση» καὶ τὸ «Νταβέλη» τοῦ Σταθόπουλου, πού παρουσιάζονται γιὰ λαϊκὰ ἔργα, μποροῦνε νὰ σταθοῦνε με τὴν ἀσκήμια καὶ τὰ δημοκοπικὰ τους νταδατούρια σὲ μιὰ τέτοια σκηνή.

Τὸ «Λαϊκὸ θέατρο» μᾶς χρειάζεται γιὰ νὰ καλλιεργήσῃ τὸ ἀγνὸ αἶσθημα τοῦ πολὺ κόσμου καὶ νὰ τὸ φτάσῃ στὸν ἀπύσιο δρόμο μιᾶς θετικῆς καλλιτεχνικῆς ἀντίληψης πού θὰ φέρῃ τὸ χαμένο σὲ μᾶς θεατρικὸ ἐνδιαφέρον, πού θὰ ὑψώσῃ τὴ θεατρικὴ μας Τέχνη κι ἀπὸ τίς δύο τῆς μεριές, ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου κι ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς ἀπόδοσης. Ἔτσι συγγραφῆς κ' ἠθοποιὸς θὰ ἔχουνε μπροστά τους «κοινὸ» ἄδολο ἀπὸ τὴ μικροσυφεροντολογία τοῦ Τύπου κι ἀπὸ τὰ διαστρεμμένα γούστα τῆς «καλῆς» τάξης, κοινὸ πού θὰ τοὺς δίνῃ τὸ μέτρο τῆς καλλιτεχνικῆς τους βαρύτητας, ἂν ὄχι με μαθηματικὰ ὑπολογισμένη δικαιοσύνη μὰ πάντα με ἀντίληψη καθαρότερη καὶ πιστότερη ἀπὸ τοῦ σημεροῦ λιγοστοῦ κοινοῦ τοῦ ἄψυχου ἀθηναϊκοῦ θεάτρου.

Σὲ τέτοιο κριτήρι δὲ θὰ μπορέσουν νὰ πάρουνε χάρη ποτὲς τὰ σημερνὰ ἔργα τῆς ξυπνάδας καὶ τῆς εὐφυλολογίας ὡς τὰ «Παναθηναία», τοὺς «Κινηματογράφους» καὶ τὰ «Καινούρια σπίτια», γιὰτὶ δὲν ξεφεύγει τοῦ γεροῦ ἀπλοῦ ἀθρώπου τὴ νόηση ἡ κρυμμένη κουτοπόνηρη ἀνοσιὰ κ' ἐπιπολαιότητά τους. Μῆτε θὰ μπορέσουν νὰ φανερωθοῦν τὰ «λεπτὰ» ἔργα τῆς «Ἰόνης», τῆς «Λολίτας», τῆς «Μαρίας-Σαλώμης», τοῦ «Βασιλεῦ Ἀνθίακου», τῆς «Ἀδελφῆς», τῆς «Τζένης» καὶ τοῦ «Ἰπεράνω τοῦ κόσμου τούτου», γιὰτὶ ἴσα ἴσα πολὺ ὑπεράνω τοῦ κόσμου στέκονται: ἕλα τους σὲ βασιλεία πού ἡ θεατρικὴ Τέχνη ποτὲς δὲ στρέγει: νὰ φυλακίζεται. Κι ἂ σήμερα βλέπομε τὸ περίεργο στὰ παραπάνου ἔργα πού πρωταναφέραμε νὰ μαζεύεται γιὰ νὰ γελᾶσῃ μαζί με τοὺς ἄλλους κι ὁ λεγόμενος «κοσμάρχης», τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπελπίσῃ, γιὰτὶ ὁ κοσμάρχης αὐτὸς δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ νοικοκύρηδες κ' ἐμπόροι πού τὰ ἰδανικὰ κ' ἡ μόρφωσή τους περπατοῦν πλάι πλάι με τίς ἀστικὲς συνήθειες τῆς «καλῆς» τάξης πού σὲ λίγο καιρὸ, μόλις ὁ παράς τους βροντήξῃ, θὰ γίνουν καὶ δαῦτοι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπίλεχτα μέλη της.

Τέτοιο κοινὸ χεροκροτεῖ στὸ «ἀριστοκρατικώτε-

ρον θέατρον τῆς πρωτευούσης ἐπὶ πολλὰς ἐσπέρας» τὸν «Πειρασμὸ» τοῦ κ. Ξενοπούλου, ὅπως πέτεται γράφοντας ὁ ἴδιος συγγραφέας του σὲ κάποιο περιοδικό, ποῦ αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἴσα ἴσα καταδίκη γιὰ ἔργο καὶ συγγραφέα.

*

Ἔργα γιὰ τὸ «Λαϊκὸ θέατρο» ρωμαίικα δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὴν ὥρα. Ὅμως δὲ θ' ἀργήσουν νὰ φανοῦν, γιὰτὶ τὸ σπέρμα σαλεύει καὶ μόνο φρόντισμα τοῦ χρειάζεται. Αὐτὸ βέβαια δὲ θὰ μπόδιζε τὸ θέατρο νὰ λειτουργήσῃ. Ὑπάρχουν ξένα ἔργα πολλὰ ποῦ μὴν ἀξία μετάφραση στὴν κανονικὴ μας γλώσσα θὰ ἔδειχνε τὴν καταλληλότητά τους. Ὑπάρχουν ἔργα ποῦ πολεμοῦνε γιὰ τὴν λευτεριά τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὰ δεσμά της, καὶ τὸ σύγχρονο ξένο θέατρο εἶναι ποῦ ἔδωσε τὸν τόνο μὲ σημαντικῆς ἀξίας δημιουργήματα. Μὰ δὲ θὰ εἶταν ἀσκοπο στὴν ἀρχὴ νὰ θρέφονταν ἡ λαϊκὴ ψυχὴ μὲ τὰ κλασσικὰ ἔργα ἀπὸ τὸ Σοφοκλῆ ἴσαμε τὸ Σαιξπηρο. Τὰ μεγάλα ἔργα εἶναι ποῦ παλὸ λαϊκὰ μὲ τὴν ἀληθινὴ σημασία τῆς λέξης. Γιατὶ ποῖός θὰ μπορούσε ν' ἀρνηθῆ πὼς τ' ἀρχαῖο θέατρο ποῦ ἔδωσε τ' ἀριστουργήματα δὲν εἶτανε λαϊκὸ σὰν τέτοιο ποῦ μᾶς χρειάζεται σήμερα; Κι ἀκόμα ποῖός δὲ θ' ἀναγνωρίσῃ πὼς ἀπὸ τὸ πολὺ ἐγγλέζικο λαϊκὸ δημόσιο ὑψώθηκε καὶ δοξάστηκε ὁ Σαιξπηρος;

Κι ἂν τὸ λαϊκὸ θέατρο δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ δημιουργήσουν σύλλογοι κ' ἐταιρίαι ποῦ γιὰ φέρμα τους ἔχουν τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ καὶ τὴ φροντίδα του, δὲ θὰ εἶτανε κακὴ ἐπιχείρηση ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς χρηματικῆς ὠφέλειαις μὴ τέτοια ἴδρυση ἐνὸς Λαϊκοῦ θεάτρου στὴν Ἀθήνα. Οἱ διάφοροι θιασάρχες καὶ θεατρῶνδες ποῦ φυραίνουν τὸ μυαλό τους στοχαζόμενοι πὼς νὰ μαζέψουν τὸ λιγοστὸ κοινὸ μας στὸ θέατρό τους, θὰ ἔκκωναν δουλειὰ πρώτης γραμμῆς ἂν πάσκιζαν νὰ δημιουργήσουν κινούμενο καινὸ σὲ πλατύτερο κύκλο, ποῦ θὰ εἶταν ἕνα κεφάλαιο καὶ σήμερα καὶ στὸ μέλλο σημαντικὸ γιὰ νὰ προκόψῃ τὸ ρωμαίικο θέατρο πλουτίζοντας κι αὐτοὺς τοὺς ἴδιους.

Εἴμαστε βαθειὰ πεισμένοι πὼς ἡ ἀγνή νόηση τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, αἰῶνες τώρα κοιμάμενη, θὰ δώσῃ μὲ τὸ ξύπνημά της μιὰ ὀρισμένη διεύθυνση στὴ θεατρικὴ μας Τέχνη, ποῦ τρεμοδιαθαίνει σήμερα σ' ὅλους τοὺς δρόμους, δυναμώνοντας σύγκαιρα τὸ καλλιτεχνικὸ αἶσθημα τῆς κοινωνίας μας μ' ἐλπίδα γερῆς καὶ φυσικῆς ἀντίληψης γενικὰ τῆς ἀληθινῆς Τέχνης.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΜΕ μαλώνεις πὼς δὲν τιμῶ τοὺς προγόνους μας. Τὸς τιμῶ καὶ τοὺς δοξάζω. Ἦταν μεγάλοι ἄνθρωποι, ναί· μὰ πρέπει νὰ ζήσουμε κ' ἑμεῖς. Καὶ νὰ ζήσουμε τὴ σημερινὴ ζοῆ, ὅπως ἐξήσαν κ' ἐκαῖνοι τὴ δική τους.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΚΑΣΣΙΑΝΗ

Σβίνει ἡ καντήλα τῆς εἰκόνας
στὸ κελλί· ὄξω βογγᾶ χειμώνας·
μαΐσσει καὶ ζωτικῆς σου συνεπαίρουνε
τὸ λογισμὸ κάπου μακριὰ
ἀργό, κι ἀντίκρου τονὲ φέρουνε
στῆς Θεοδώρου τὸ χρυσὸ θρόνο ποῖ στέκει
ἥλιος· καὶ γύρω γέρονε
τοῦ Βυζάντιου ὄλα τὰ δυνατὰ σαφιαί,
κ' εἶν' ἡ πορφύρα τῆς δόξαλαμπο ἥλιοι, θάμπη!
Κ' ἔσένα τοῦ κελλιοῦ σου τὸ σκοτάδι τί σοῦ πλέκει;
Ράσο μαρτυρικὸ στὴ μοναξιά
κι ἀπελπισία παντοτεινή,
Κυρσιανή!

Ἡράκλειο.

Μ. ΚΛΑΥΒΙΤΗΣ

ΧΑΜΟΓΕΛΟ

Σὰ δειλινοῦ στεγνόφωτο, σὰ θυματοῦ καπνί,
Σὰ ρόδο ἐτοιμοθάνατο σὲ διάφανο ἀνθογαῖλι,
Βλέπω τὸ χαμογέλιο σου ἀθάρατο κι ἀχνό.
Δειλὸ καθὼς γεννήθηκε, νὰ ξεφυχάη κι ἀγάλι.

Καὶ νὰ τὸ κλείσω θέλησα σὲ θήκη ρουσινιά,
Μαργαριτάρι ἀχνότατο σὲ φόντο ματωμένο.
Γυρεύω θήκη νὰ τοῦ βρῶ, μὴ κείνο τὴν καρδιά
Μοῦ πήρε, καὶ στὰ βάθια τῆς τὸ βροῖσκο θρονασμένο.

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Ἦρθα ξανά μιὰ νύχτα ἀργὰ φεγγαροφωτισμένη.
Στ' ἀγαπημένο σπίτι μας στοὺς τόπους τοῖς παλιούς.
Ἦρθα ξανά καὶ γύρεψα τοῦ κάκου, πικραμένη.
Τὶς ἄσπρες καμαρούλες του καὶ τῶν φιλιῶν ἀχοῦς.

Πόσος καιρὸς ἐδιάβηκε! . . . τὸ σπίτι μας οἰμαδί
Μὲ τοὺς πεσμένους τοίχους του, τοὺς ἴσιους, τὰ στοιχειά,
Σὰν κάποιο κρῖο φάντασμα μοῦ φάνηκε, τὸ βράδι
Ὅπου ἡ τρελλὴ ἐπρόσμενα ἀγάπης ἐκκλησιά.

Ποῦναι τὰ ρόδα, ποῦ οἱ μουσκῆς, ποῦ τὰ χιονάτα φουῖλια;
Ποῦ τὸ μπαλκόνι τὸμορφο, τὸ κάτασπρο κλουβί,—
Ποῦ μᾶς κριτοῦσε σὰν πουλιά, σὰ γλώμιαζε κ' ἡ Ποῦλια
Γέροντας, καὶ μᾶς ἄφηνε νὰ πάη νὰ κοιμηθῆ! . . .

Πρασινοπέδες τοῦ φεγγαριοῦ χορεύουν οἱ ἀχτίδες
Στὰ ἔργα τὰ χαλάσματα, στὶς πέτρες τὸ σωρό.—
Μιὰ νυχτερίδα σὲ παλιῆς ἀνάμεσα σανίδες
Τραλλίλει. . . Ἐμὲ, πὼς ἔκλαψα στὸν τάφο τὸν πικρό. . .

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

·ΟΥΑ' Ο ΜΕΛΙΧΡΟΣ ΕΡΩΣ ΑΕΙ ΓΛΥΚΥΣ. . .

—'Ελεγειακὸ τραγούδι—

Thus have I had thee, as a dream doth flatter,
In sleep a king, but waking, no such matter.

(SHAKSPEARE—«Sonnets»)

. . . Π Πικρία εἶναι βαρειά
—Πόσο βαρειά ἡ Πικρία,
Καὶ τὰ μάτια μου θολὰ
Κ' ἡ καρδιά μου κρύα,
Καὶ τὰ χέρια μου ἀχαρνὰ
Κι ἀχνὰ τὰ βλέφαρά μου
Καὶ φριμτακωμένη μου
Θανατερά—ἡ Χαρά μου. . .

Λάχτυλα ἀριχνόφριντα
Καὶ τρισαγαπημένα
Ποῦ ὡς τὰ χτὲς σταλάζανε
Χάδια καὶ χάδια—ᾠμένα,
Μὲ κεράσανε πιτσὸ
Σὰν τὴν πικρὴν ἀλόη,
Καὶ τὰ χεῖλια μου βαριά
'Απὸ τὸ μοιρολόι. . .

Μάτια, τόσο μαλακὰ
—Σὰ μιλιακὰ βελουῖδα—
'Απ' τὸ χνουδί πιδ ἀπαλιά,
Ποῦ ἀφρίνει ἡ πεταλούδα,
Ποῦ ὡς τὰ χτὲς σταλάζανε
Μέλι καὶ γάλα—ᾠμένα,
'Εγινήκανε 'Οχεντρες
Καὶ Σκορπιοί, γιὰ μένα. . .

. . . 'Η ἀπελπισιὰ καὶ ἡ θλίψη μου
Κ' ἡ ἐρήμωσή μου, ᾠ ! πόση !
Μὲ φαρμάκια μ' ἔχουνε
Καταφαρμακώσει,
Καὶ πικράδα μέσα μου,
Πικράδα δλόγυρά μου,
Κ' ἔτσι σὰ νὰ μουῦλωσεν
'Ἴδιο κερὶ,—ἡ Χαρά μου. . .

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΔΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«**Εὐρισκόμενος μόνος** ἐν λέμβῳ μετὰ τινος Γερμανίδος ἠθοποιοῦ διασῆμου, εἰς μάτην **αὕτη** Ἐπρσοῦ Επάθησε περικαλεσάτη οὐσα νὰ τὸν δελεάσῃ.»—Ἐφημ. «Ἀθήναι»
21 Σεπτ. σελ. 1 στήλῃ 6.

ΡΩΜΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ

'Αφίνω πῶς εἶμαι γέννημα καὶ θρέμα τῆς Τουρ-
κιάς. Γιὰ τὴν κακὴ μου τύχη ταίριασε καὶ μαζί μὲ
Τούρκους νὰ κάμω δουλειὲς καὶ ὡς ἔμπορος καὶ ὡς
κυβερνητικὸς υπάλληλος 20 χρόνια, καὶ θέλω νὰ
πῶ πῶς πολὺ καλὰ γνωρίζω τοὺς Τούρκους. Τούρ-
κος θὰ πῆ : Τούρκος, Τούρκος, Τούρκος, χίλιες φο-
ρὲς Τούρκος. Τὸ κατράμι ὅσο καὶ ἂν τὸ βράσῃς,
μέλι δὲ γίνεται. "Ὅσοι γνωρίζανε τοὺς Τούρκους ἀπὸ
20-25 χρόνια ἀρχήτερα, νὰ μὴν ποῦνε πῶς γνω-
ρίζουν τοὺς Τούρκους σήμερα. "Ἀλλαζαν πολὺ.

'Απὸ τότες ποῦ βγήκε ἕνας Κεμάλ Βέης, τὸ
πρόγραμμα τῶν Τούρκων εἶναι πῶς νὰ μπορέσουνε
νὰ καταστρέψουν ἄλους τοὺς Ρωμίους, κι αὐτὸ θὰ
τὸ καταφέρουνε μὲ τὸ **σύνταγμα** ποῦ ἔκαναν, ἂν
ἐμεῖς δὲν ξυπνήσουμε γρήγορα.

Σκεφτήκανε πῶς μὲ τὸ ἀγριο δὲν μποροῦν νὰ
κάνουν ἐκεῖνο ποῦ θέλουν, γιατί ἡ Εὐρώπη θὰ βρι-
σκη ἀφορμὴ ν' ἀνακατώνεται στὶς δουλειὲς τους,
κ' ἔτσι ἔκαναν τὸ σύνταγμα, κ' ἡ δουλειὰ τους γί-
νεται καλῆτερα.

Καιρὸς εἶναι ν' ἀφήσουμε τίς ἀνοησίες καὶ ν'
ἀποφασίσουμε δυὸ πράγματα ποῦ ἔχουμε νὰ κάνουμε.
'Ἡ νὰ συμφωνήσουμε μὲ τοὺς Σέρβους, Βουλγάρους
καὶ Μαυροβουνιώτες, ἢ νὰ ἐνωθῶμε μὲ καμιὰ ἐκ-
κλησία (προτιμότερο τὸ πρῶτο), γιατί μονάχοι σὲ
λίγα χρόνια θὰ χαθοῦμε ἀπόδειξη ποῦ καὶ τὰ πιὸ
μεγάλια καὶ δυνατὰ κράτη σήμερα κάνουνε **συμμα-
χίες**.

Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σὲ σένα Φοιτητικὴ Συν-
τροφιά, ἀπομένει νὰ διαλαλήξῃς μαζί μὲ τὸ **Πρό-
τυπο** καὶ τὸ σώσιμο τοῦ ἔθνους μας. Στὴν Τρα-
πεζοῦντα λένε, «πρῶτα φουρνὶ κ' ἀπὲ κλησία»—
δηλ. πρῶτα νὰ σιγουράρουμε τὴ ζωὴ μας κ' ὕστερα
τὰ γράμματα. Καὶ μήπως εἶναι ψέματα πῶς τὰ σι-
μερινὰ τὰ χάλια μας εἶναι ἐξαιτίας τὰ σημερινὰ
γράμματα καὶ γυμνάσιά μας ; Οἱ Νεότουρκοι μόλις
πῆραν μυρουδιά πῶς προσπαθοῦνε νὰ συμφωνήσουνε
Ρωμοὶ καὶ Βούλγαροι, ἔκαναν νόμο κ' ἔδωσαν τίς
φιλονεικούμενες ἐκκλησίες στοὺς Βουλγάρους, καὶ
τοῦτο γιὰ δυὸ λόγους. Πρῶτο, νὰ κλακίψουν τοὺς
Βουλγάρους, καὶ δεύτερο, νὰ πεισματωθοῦν οἱ Ρω-
μοὶ καὶ νὰ μὴ συμφωνήσουνε μὲ τοὺς Βουλγάρους.
Αὐτὰ εἶναι τούρκικα τερτίπια ποῦ τὰ ξέρουν ὅσοι
τοὺς ἀνακατεύτηκαν. Καὶ γιὰ νὰ κρῶσουνε οἱ Ρω-
μοὶ μὲ τὴ Ρωσσία, ξέρετε τί εἶπε ὁ μολλὰς ὑπουρ-
γὸς τῶν Ὀρησκευμάτων στὸν ἄνθρωπο ποῦ ἔστειλε ὁ
Πατριάρχης γιὰ τὴν ἔθνοσυνέλεψη ; Εἶπε πῶς ἡ
Ρωσσία δὲν ἀλλάζει μιὰ Βουλγαρία μὲ πέντε Ἑλ-
λάδες καὶ δέκα Πατριαρχεῖα. Μὲ τοῦτο θέλησε νὰ
πῆ πῶς ἂν θελήσετε νὰ κάνετε παράπονα στὴ Ρωσ-

σία, δὲ θὰ γυρίσῃ νὰ σὰς κυτάξῃ, καὶ πῶς τῆς Βουλγαρίας τὸ χατήρι δὲν τὸ χαλᾶ (γιατὶ τοὺς φοβᾶται). Κομᾶτι πατιρντι ἔκανε ἡ Βουλγαρία καὶ πάφανε ἀπὸ τὸ νὰ μαζέβουν τ' ἄρματα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Τοὺς Ρωμιούς ἔμωσ τί τοὺς κάνουν; Καὶ τὴν Ἐθνοσυνέλευσίν τοὺς τὴν μπουδίζουσε, καὶ τοὺς Δεσποτάδες ἀρχισαν νὰ μὴν τοὺς δέχονται στὰ Ἰνταρὲ μετζιλήσια (Δικαστικά Συμβούλια) καὶ πόσα ἄλλα!

Τώρα κάνουνε ἓνα νόμο ποῦ ὑποχρεώνει νὰ γραφτοῦν ὅσα χτήματα ἔχουν τὰ σκολειὰ, οἱ ἐκκλησιῆς καὶ τὰ νοσοκομεῖα σὲ ἔνομα τῶ σκολειῶν καὶ ἐκκλησιῶν (γιατὶ εἶναι γραμμένα σὲ ἔνομα τῶν ἐπιτρόπων), καὶ τοῦτο, ἅμα περάσουν κάμποσα χρόνια, νὰ ποῦνε πῶς αὐτὰ τὰ χτήματα ἀνήκουνε στὸ κράτος, ἀφοῦ τὸ κράτος θὰ πλερώνῃ παπάδες, δασκάλους καὶ γιατρούς. Καὶ τότε μεμᾶς θὰ χάσουμε καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια. Αὐτὰ γιὰ τὴν ὄρα εἶναι τὰ χάλια μας, καὶ χρειάζεται δουλειὰ, καὶ ὄχι λόγια.

ΤΟΥΡΚΟΓΝΩΣΤΗΣ

ΦΑΡΑΜΑΛΕΜΗ ΚΑΙ ΚΟΥΤΟΥΜΠΕΚΙΜΠΟΥ

(ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΜΑΛΓΑΣΙΚΟ*)

Κεῖνο τὸν καιρὸ, εἶτανε, λένε, ἓνα ἀντρόγυνο, κ' εἶχανε κάμποσα παιδιά. Τὰ δυὸ τὰποκούνια, δίδυμα, εἶτανε ἀφύσικα τὸ ἓνα μὲ κοιλιὰ μεγάλη καὶ τᾶλλο ἀνώφελο καὶ ἀδύνατο. Τ'ἀδύνατο εἶτανε κορίτσι καὶ τὸ παρκανομάζανε Φαραμαλέμη, πάει νὰ πῆ ἡ Φάρα ἢ ἀδύνατη κείνο ποῦχε τὴ μεγάλη κοιλιὰ εἶτανε ἀγόρι καὶ τὸ λέγανε Κουτουμπεκίμπου, δηλαδή ὁ Κούτου ἔ μεγαλοκοίλης.

Ὁ ἀδερφὸς κ' ἡ ἀδερφή δὲν εἶχανε ἀγάπη ἀπὸ τοὺς γονιούς τους, γιατί μπρὸς στᾶλλα τὰ παιδιά τους φαινότανε σὺν τέρατα. Καὶ γι' αὐτὸ πολλές φορὲς τὰ περιγελοῦσανε καὶ λέγανε:

«Ἄφτῃ ἡ ἀνωφέλεφτη εἶναι τόσο ἀδύνατη, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ περάσῃ μὲ τὴ σατίττα οὔτε μιὰ κλωστή ῥαφίτς στὸν ἀργαλειό· αὐτὸ ἔμωσ δὲν τὴν μπουδίζει νάχῃ στόμα νὰ τρώῃ.»

Μὲ τέτοια λόγια περᾶζανε ταχτικὰ τὴ Φάρα. Ἄν ἐρωτᾶτε γιὰ τὸν Κούτου, ἔτσι τὸν περιπαίζανε:

* Κοτὰ στοὺς ἀριθ. 246, 256, 258, 305, 402, 404 καὶ 405 τὰ «Παραμῦθια τῆς Μανταγασκάρης».

1. Fara=Φάρα, malemy=μύσικη, ἀδύνατη. Koto=Κούτου, be=μεγάλη, kibo=κοιλιά.—Τὸ οὖ στὴ Μαλγάσιχη γλῶσσα προφέρεται ου. Νὰ δεῖγμα τῆς γλώσσας αὐτῆς, ἡ ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ μας, ὡς ἐδοῦ, μὲ λατινικὰ φηφιά:

«Ifaramalemy sy Ikotobekiko»

Nisy, hono, olona minvady, niteraka maromaro ihany, ary ny zamany farany indrindra, hono, dia malemy sy be kibo. Ka ilay malemy dia vehivavy koa dia natao hoe: Ifaramalemy no anarany; ary ilay be kibo kosa, dia lehilay ka nataony hoe Ikotobekibo no anarany.

Τὰ γράμματα, τὰ φέρανε στοὺς Μαλγάσιχες Ἐγγλέζοι Ἰσραπόστολοι. Κάθε τελεφταία συλλαβὴ ποῦ ἀκούεται ἔ γράφεται μὲ y. Τὰ πολυσύθητα εἶναι ἄπειρα.

«Ἄφτὸ ποῦ ξεχωρίζει ἀπάνω του εἶναι ἡ μεγάλη του κοιλιὰ· δὲν εἶναι κἄν ἄξιος νὰ γυρίσῃ ἓνα σβῶλο χῶμα μὲ τὴν ἀγκάντη (τσάπα).»

Κι αὐτὰ τὰναγελάσματα τοὺς τὰ λέγανε ἀπάνω στὸ φαί μπροστὰ στᾶλλα τὰ παιδιά τους.

Μὲ τὸν καιρὸ πλῆθηνε ὁ θυμὸς τῶ γονιῶ, καὶ συμφωνήσανε ἐνάντια στὰ δυὸ παιδιά ἓνα φονικὸ σκέδιο, νὰ σκάψουνε δηλαδή ἓνα λάκκο βαθὴ καὶ νὰ τὰ θάψουνε ζωντανά. Καὶ ἀρχισαν νὰ σκάβουνε τὸ λάκκο.

«Πατέρα καὶ μάννα,» τοὺς ρωτήσανε τᾶλλα παιδιά, «σὲ τί νὰ λέμε θὰ χρειαστῇ αὐτὸς ὁ λάκκος ποῦ σκάβετε ἔτσι αὐτοῦ;»

«Θὰ βάλουμε νὰ γουρμάσουμε μπανάνες,» τοὺς ἀποκριθῆκανε.¹

Τὰ παιδιά ρωτήσανε πάλι: «Ποῦ εἶναι οἱ μπανάνες ποῦ θὰ χῶσετε νὰ γουρμάσουμε;»—«(Ἄγοράσουμε μιὰν ἄρμάθα», εἶπανε τότες οἱ γονεῖς.

Τὰ παιδιά τότες μπήκανε σὲ συλλογὴ, καὶ λέγανε μέσα τους: «Ἀλήθεια εἶν' αὐτὰ; γιὰ νὰ γουρμάσουμε μπανάνες, ἢ γιὰ καμιὰ ἄλλη δουλιὰ;» Δὲν πέρασε καιρὸς καὶ καταλάθανε πῶς τὴ Φάρα καὶ τὸν Κούτου θέλανε νὰ παραχώσουνε ζωντανούς. Κ' ἔτσι ἀνταριαστήκανε καὶ λυπηθῆκανε κατάκαρδα.

«Ἄμα νυχτώσῃ, νὰ φύγουμε!» λένε ἡ Φάρα καὶ ὁ Κούτου. «Καλὰ λέτε», τοὺς ἀποκρίνονται τὰ μεγάλα τὰδέρφια τους, «αὐτὸ εἶναι τὸ συμφερότερο νὰ κάμετε, μιὰ καὶ ὁ πατέρας κ' ἡ μάννα σὰς ἀπορήχουνε. Φεβγάτε καὶ κρυφτήτε μακριά. Ὅσο γιὰ μᾶς, θὰρχόμαστε νὰ σὰς βλέπουμε κάποτε κάποτε, καὶ κρυφὰ ἀπ' τοὺς γονεῖς μας.»

Ἄμα τὰποφασίσανε, καὶ νύχτωσε, ἀδερφὸς καὶ ἀδερφή πήσανε τῆς ξενητεῖας τὴ στράτα.

Ἡ Φάρα, καθὼς εἶτανε ἀδύνατη στὸ κορμί, σερνότανε ἀντὶς νὰ περπατῇ πότε στὸ ἓνα καὶ πότε στᾶλλο πλάι τοῦ δρόμου. Ἄν ἐρωτᾶτε γιὰ τὸν Κούτου, ἡ μεγάλῃ του κοιλιὰ τὸν ἀνάγκασε νὰ κυλιέται στὴ γῆ σὰ ζῶ.

Δὲν εἶχανε προσπεράσει ἀκόμα οὔτε ἓνα βουνάκι, καὶ ὁ Κούτου εἶδε πῶς δὲ μπορούσε πιά νὰ σέρνῃ τὴν κοιλιὰ του κ' ἔβαλε τὰ κλάματα. Ἡ Φάρα μίλησε τότες καὶ τοῦ εἶπε:—«Μὲ εἶσαι τρελός, φίλε μου! Γιατὶ νὰ νάπολιπῆσαι καὶ νὰ βαλτώνεσαι στὸ κλάμα; Τὸ βλέπεις καλὰ, πῶς πασιζοῦμε νὰ γλυτώσουμε τὴ ζωὴ μας, καὶ δὲν τὸ κάνουμε ἀπὸ δικὴ μας θέλησῃ τέτοιο κίνημα. Ἰσως αὐτὸ εἶναι γιὰ καλὸ μας καὶ σωτηρία μας. Μόνε κάνε ὑπομονὴ καὶ ἔσκολούθα νὰ σέρνεσαι, φίλε μου, γιατί τὸ μέρος ὅπου πρέπει νὰ πάμε νὰ σταματήσουμε, εἶναι μακριὰ ἀκόμα.»

«Δὲν μπορῶ πιά νὰ περπατήσω, πρωτογέννητη ἀδερφή μου,» τῆς λέει ὁ Κούτου.

«Πάμε! ἔλα νὰ σὲ σηκώσω λίγος στὸν ὄμο μου,» τοῦ λέει τότες ἡ ἀδερφή.

Κ' ἔτσι περᾶσανε πάλι καὶ ἄλλη μιὰ κορφὴ μικροῦ βουνοῦ, καὶ ὁ Κούτου εἶπε τότες:

1. Οἱ Μαλγάσιχες, ἅμα θέλουνε νὰ γουρμάσουνε γλήγορα οἱ μπανάνες, ἀνοίγουνε λάκκους, τίς τυλίγουνε στὰ φύλλα καὶ τίς χώνουνε μέσα.

«Κατέδασέ με χάμου, για να συρθῶ λιγάκι, γιατί ἀλήθεια είσαι πολὺ κουρασμένη.»

Ἡ πρωτογέννητη ἀδερφή τὸν κατέδασε τότε στὴ γίε, κ' εἶ δυὸ τους ξακολουθήσανε νὰ σέρνουνται κούτσα κούτσα. Δάκρυσε ἡ Φάρα βλέποντας πῶς σερότανε κι ἀφτῆ κι ὁ ἀδερφός της στὸ χῶμα σὰν τὰ ζά' στὸ σκοτισμένο πρόσωπό της ἀδλακῶνανε τὰ δάκρυα, καθὼς καὶ στὰ κουρέλια ποὺ φοροῦσε. (Γιατὶ οἱ γονιοὶ τους, ἀντὶς νὰ τοὺς δίνουνε καλὰ ρούχα, τὰ ντύνανε μὲ κουρέλια.) Καὶ μ' ἄφτὰ κοίταζε πῶς νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά της, φοβούμενη μὴν τὰ δῇ ὁ Κούτου κι ἀρχινήσῃ κι ἀφτὸς νὰ κλαίῃ, πράμα ποὺ θὰ τοὺς χασομεροῦσε ἀκόμα στὸ δρόμο τους· καὶ τρέχανε τὰ δάκρυά της βουβὰ κι ἀγάλλι' ἀγάλια.

Ἵστερ' ἀπὸ τρεῖς μέρες δρόμο ἀπάνω κάτου, βρήκανε μιὰ θέση ποὺ τοὺς φάνηκε καλὴ νὰ κάμουνε κονάκι. Κ' ἔτσι σταθήκαν ἐκεῖ, πήρανε φύλλα, κλάρες ἀπὸ δέντρα, κουβαλήσανε λίγο λίγο σδῶλια χῶμα, καὶ φτειάξανε μιὰ καλύβα.

Ἦρθε καιρός, καὶ μεγάλωσε ὁ Κούτου καὶ μπόρῳσε τότε ταχτικά καὶ τσάκωνε πουλιὰ γιὰ φαί. Δὲν τὴν πάραγαποῦσε ὅμως τὴν τρανιήτερη ἀδερφή του, κι ἀφτὸ ἀπὸ τὴ φαγανιά του, καὶ τῆς ἔλεγε, σὰν ἔπιανε λίγο κунήγι γιὰ νὰ φάῃ: «Φαραμαλέμη! βάλε τὸ χῶρισμα.» Καὶ ἡ Φάρα σήκωνε τὸ χῶρισμα, ποὺ τῶγαζε πάλι ὁ ἀδερφός της, ἄμ' ἀπότρωγε τὸ κунήγι του. Κι ἀκόμα, κάθε φορὰ ποὺ τσιμαζότανε νὰ βῆγῃ ὄξω γιὰ κунήγι, φοβέριζε τὴν ἀδερφή του καὶ τῆς ἔλεγε: «Μὴν τύχη καὶ πᾶς νὰ κунηγήσῃς ἐκεῖ κάτω στὴ Νοτιά, ἢ στὸ Βορριά, ἢ κατὰ τὴ Δύση, γιατί ἐκεῖ 'ναι τὰ κατατόπια ποὺ κунηγῶ ἐγώ. Ἄν πιάσῃς κунήγι, θὰ σὲ δειρῶ, θὰ σὲ στουμπανίσω μὲ τὴ βέργα, θὰ σοῦ πετάξω σδῶλια χῶμα στὸ κεφάλι.» Κ' ἡ Φάρα τοῦ ἀπαντοῦσε: «Καλὰ! σὰ δὲ μ' ἀφήνεις νὰ πᾶω νὰ κунηγήσω σὲ κείνα τὰ κατατόπια σου, θὰ πᾶω πέρα στὴ Δύση νὰ ψαρέψω ψάρια ἢ νὰ πιάσω ἀκρίδες ποὺ μπορεῖ νὰβρω.»

Ἔτσι τὴ φοβέριζε ταχτικά ὁ Κούτου καὶ σήκωνε καὶ τὸ χῶρισμα τῆς καλύβας. Μὰ ἦρθε μέρα, ποὺ κατέβηκε τῆς Φάρας ἡ καλὴ ιδέα νὰ πάῃ νὰ κунηγήσῃ λίγο πιὸ μακριά, γιατί δὲν ἔβρισκε τίποτα στὰ δυτικὰ μέρη, ποὺ τὰ εἶχε ξεκάνει ὄλα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ψαρέψῃ κι οὔτε νὰ πιάσῃ κχιμὰ ἀκρίδα. Λοιπὸν, ἄμα βγήκε, πήρε τὸ δρόμο κατὰ τὴν Ἄνατολή καὶ τραβοῦσε κατὰ κείνο τὸ μέρος. Στὸ δρόμο ποὺ πήγγαινε βρήκε τὸ σπίτι τοῦ Τριμουμπέ κ' ἔρρηξε μιὰ ματιὰ μέσα, κι ὁ Τριμουμπέ ἔλειπε. Μπήκε τότες κ' ἔκλεψε κάμποσα πράματα, φαγώσιμα, ποὺ εἶτανε τοῦ Τριμουμπέ, καὶ παίρνουν-

τας ὄσα μπόρεσε νὰ σηκώσῃ, μιὰ καὶ δυὸ γιὰ τὸ καλύβι τους, ὅπου κατοικοῦσε μὲ τὸν Κουτουμπεκίμπου.

Ἄμα ἔφτασε, τὴ φώναξε ὁ Κουτουμπεκίμπου καὶ τὴν ἀρώτησε: «Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι πιὰ, Φάρα, κι ἀργησες τόσο πολὺ;» Καὶ κείνη τοῦ ἀποκρίθηκε: «Πήγα νὰ κунηγήσω μακριά, γιατί σὺ δὲ μ' ἀφηνες στὰ κατατόπια σου ποὺ ἔχει κунήγι.»

Δὲν τοῦ εἶπε ὅμως τίποτα γιὰ τὰ πράματα ποὺ εἶχε παρμένα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Τριμουμπέ.

Σὲ λίγο, ἄμα ἔβρασε τὸ φαί του, ὁ Κούτου εἶπε: «Φαραμαλέμη, σήκωσε τὸ χῶρισμα.» Κι ἀφτῆ τὸ σήκωσε, καὶ κατήσανε χῶρια κατὰ τὸ συνήθειο.

Ἄρχισε ὕστερα ἡ Φάρα νὰ τρώῃ κι ἀφτῆ ἀπὸ τὰ φαγιά ποὺ εἶχε φερμένα ἀπ' τοῦ Τριμουμπέ τὸ σπίτι. Ἐφαγε ρυζόγαλο καὶ πέταξε λίγο, ἀπὸ πάνου ἀπ' τὸ χῶρισμα, στὸν Κούτου. Ὁ Κουτουμπεκίμπου σκιάχτηκε καὶ φώναξε: «Φαραμαλέμη! ὁ Θεὸς μούστειλε ρυζόγαλο.» Μιλιά ἡ Φάρα: πήρε μονάχα ἓνα κομμάτι καπνιστὸ χέλι: καὶ τοῦ τῶρηξε ἀπὸ πάνου ἀπ' τὸ χῶρισμα.

«Ἔω, Φαραμαλέμη!» φώναξε ξανά ὁ Κούτου, τρομαγμένος, — «ὁ Θεὸς ρήχνη: καὶ καπνιστὸ χέλι ἀκόμα.»

Ἡ Φάρα τσιμουδιὰ ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος. Ἄνοιξε ὅμως τότε τὸ βάζο ποὺ εἶχε τὸ μέλι, κ' ἡ δυνατὴ μυρουδιά του σκορπίστηκε σ' ὄλη τὴν καλύβα, τόσο ποὺ ὁ Κουτουμπεκίμπου, ἄμα τοῦ μύρισε ἡ ὁμορφὴ ἀνθομυρουδιὰ τοῦ μελιοῦ, ἔρρηξε κάτου τὸ χῶρισμα, καὶ ἄρχισε νὰ βρωτᾷ τὴ Φάρα καὶ νὰ τῆς λέει: «Ποῦ τὰ βρήκες λοιπὸν ἀφτὰ τὰ πράματα, Φάρα;»

Στὴν ἀρχή, ἡ Φάρα ἤθελε νὰ τὸ κρύψῃ, γιατί φοβότανε τὸν Κούτου, μὴν τύχη καὶ πάῃ ἐκεῖ, σὰν τὸ μάθαινε, γιατί θάτρωγε πολὺ καὶ θὰ φούσκωνε, καὶ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ φύγῃ μὲ τὴ μεγάλη του τὴν κοιλιά, καὶ θὰ τὸν ἔπιανε νὰ τονὲ σκοτώσῃ ὁ Τριμουμπέ. Μὰ καὶ μ' ἔλα ἀφτὰ, ὁ Κούτου πάλι τὴν ἔταξε καὶ τὴ βρωτοῦσε, μὰ κ' ἡ Φάρα δὲν ἤθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ. Ἄφου τὴν παιδεψε ἀρκετά, τοῦ τὸ μαρτύρησε καὶ τοῦ ἔκαμε ἀφτὲς τῆς ἐρμηνείας: «Θὰ πᾶμε κει κάτου κ' οἱ δυὸ μαζί, καὶ ἄμα φτάσουμε, κάταξε νὰ μὴν παραφᾶς, γιατί τότε δὲ θὰ μπόρῃς νὰ περπατήσῃς, καὶ θὰ σὲ πιάσῃ ὁ Τριμουμπέ καὶ θὰ σὲ σκοτώσῃ!»

Ὁ Κουτουμπεκίμπου τῆς ἔταξε πῶς ἔτσι θὰ κάνῃ. Ἄμα φτάσανε ὅμως ἀφτὸς κ' ἡ ἀδερφή του στὸ σπίτι τοῦ Τριμουμπέ, ἄρχισε μὲ τὴ φαγανιά του νὰ τρώῃ τόσο πολὺ, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ σηκώσῃ πιὰ τὴ μεγάλη του κοιλιά, κ' εἶτανε ἀδυνάτου νὰ περπατήσῃ.

Ἡ Φάρα στενοχωρέθηκε πολὺ, γιατί δὲν εἶτανε τόσο δυνατὴ ὥστε νὰ σηκώσῃ τὸν ἀδερφὸ της. Ἄπὸ τῆλο μέρος, δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ στὸ βέβαιο θάνατό του ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Τριμουμπέ.

Σοφίστηκε τότες μιὰ πονηριά. Ἄνέβασε τὸν Κουτουμπεκίμπου ἀπάνου στάμπάρι τοῦ ρυζιοῦ, καὶ τοῦ ἔδωκε στὸ χέρι τὸ πλατύχτενο ποὺ χτυπάει καὶ σφίγγει τὸ ὑψάδι στὸν ἀργαλειὸ κ' εἶναι σὰ λεπίδα μαχαριοῦ, μιὰ **σαμπούα** (λόγγη), μιὰ μαχαίρα, καὶ τοῦ ἔδωκε ἀκόμα κ' ὄλα τὰ κοφτερὰ σόνεργα, καὶ τὸλύξε τὸν Κουτουμπεκίμπου μὲ μιὰ μεγάλη ψάθα.

1. Συνήθιο μαλγάσιμα, ἄμα τῶννε, νὰ χωρίζονται οἱ ἄντρες ἀπὸ τίς γυναῖκες ἢ μὲ κανένα πρόχειρο χῶρισμα ἢ νὰ πηγαίνουνε σὲ ἄλλο σπίτι. Συνήθως στὰ **τσιμιέτινα** χωριά συνάζονται οἱ γυναῖκες, φέρνουνε τὸ ρύζι τους καὶ τὸ προσφάι τους καὶ τῶννε ὄλες μαζί τὸ ἴδιο κ' οἱ ἄντρες. Τὸ καλοκαίρι βγαίνουνε ὄξω ἀπὸ τὰ σπῆτια τους καὶ τῶννε.

2. Ἄμα τοὺς ρήξουνε χῶμα στὸ κεφάλι, εἶναι γιὰ τίς γυναῖκες ἡ μεγαλύτερη προσβολή.

3. Trimbobé ὁ Δράκος τῆς Μαλγάσιμας μυθολογίας· κατὰ τοὺς παραμυθολόγους, ἔχει κεφάλι ἀθρωπινὸ καὶ κορμὶ ζώου.

Και ἄμα τελειώσανε ὄλες ἀφτὲς οἱ προετοιμασίες, τοῦ ἔκαμε κι' ἀφτὲς τὶς ὀρμήνειες : « Ἄν μπῆ μέσα ὁ Τριμουμπέ, μὴν τοῦ πῆς τίποτα, μόνε ἀ σὲ ρωτήση : ποῦ εἶναι τὰ δόντια σου ; δειξε του τὴ σαμπούα· ἀ σὲ ρωτήση : ποῦ εἶναι ἡ γλώσσα σου ; δειξε του τὴ μαχαίρα· και πάλι ἀ σὲ ρωτήση : ποῦ εἶναι ἡ οὐρά σου ; ξέχωσε και δειξε του τὸ πλατὺ λεπίδι τὰργαλειοῦ. Κι ἀνίτως σκαρφαλώση νὰ σὲ πιάση, κάρφωσέ τονε πέρα πέρα μετὴ σαμπούα, και κατέθασέ του μιὰ κοπανιὰ μετὴ μαχαίρα, μετὴ τρόπο ποῦ νὰ τονε σκοτώσης. »

Ἄφτὲς τὶς ὀρμήνειες ἔκαμε ἡ Φάρα στὸν ἀδερφό της. Κ' ὕστερα τὸν ἀφησε γιὰ μιὰ στιγμή. Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἔφτασε κι ὁ Τριμουμπέ.

« Σὺν ἀνθρωπος μυρίζει δὼ ! σὺν ἀνθρωπος μυρίζει δὼ ! » — φώναξε.

Κ' ὕστερα μπῆκε μέσα αὐτὸ σπῆτι κι ἄμα εἶδε τὸν Κουτουμπεκίμπου ἀπάνου στὰμπάρι τοῦ βυζιοῦ, τὸν ἀρώτησε πῶς βρέθηκε ἐκεῖ ; Κι ἀφτὸς τοῦ ἀπάνωτησε κατὰ πῶς τὸν εἶχε ὀρμηγεμένο ἡ Φάρα.

Μ' ἀφτὲς του τὶς ἀπάντησες θύμωσε πάρα πολὺ ὁ Τριμουμπέ, και δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ, παρὰ ἀνέθηκε νὰ φτάση τὸν Κουτουμπεκίμπου. Τὴ στιγμή ποῦ ἀνέβαινε ἀπάνου στὰμπάρι, ὁ Κούτου τὸν κάρφωσε μετὴ μιὰ μπηχτή, και, καθὼς τὸν ἐβλεπε ποῦ δὲν πισωτραβοῦσε, τοῦ κατέθασε και μιὰ σπαθιά ποῦ χῶρισε τὸ κεφάλι του στὰ δυὸ κι' ἔπεσε ξερός.

Βγήκε τότες κι' ἡ Φάρα ἀπ' τὸν κρυφῶνά της και συχάρηκε τὸν ἀδερφό της ποῦ τὰ κατὰφερε ἔτσι ὀμορφα ὅπως τὸν εἶχε ὀρμηγεμένο.

Και τότες ἀδερφῆ κι ἀδερφὸς κατοικήσανε στὸ σπῆτι τοῦ Τριμουμπέ, και πλουτήσανε γιὰτὶ πήρανε ὄλα τὰγαθά του. Οἱ γονιοὶ τους (ποῦ θέλανε νὰ τοὺς θάψουνε ζωντανούς), και τὰλλα τους τὰδέρφια, ἄμα τὸ μάθανε πῶς τὰφύσικα παιδιὰ τους πλουτήσανε, ὕστερ' ἀπὸνα τέτοις κατόρθωμα, ἤρθανε ὄλοι μετὴ μεγάλητερη ἐβγένεια νὰ τοὺς κάμουνε τὴν ἐπίσκεψη.

Ἀπὸ τὸ φέρισμό τους ἀφτὸ γεννήθηκε κι' ἡ παρμιὰ : — « Ἄν εἶσαι ὀμορφος και πλούσιος, σ' ἀγαποῦνε οἱ δικοὶ σου, ἄμα ἔμως εἶσαι ἄσκημος ἢ φτωχὸς δὲν ἔχουν ἔλεος γιὰ σένα. »

Λίγα λόγια γιὰ στερνόγραφο. — Δουλιὰ τοῦ μεταφραστῆ δὲν εἶναι νὰ κατακρίνῃ και νὰ ξεμπλιάξῃ τὰ ὅσα μεταφράζει ἀπὸ ξένη γλώσσα, και πάντα μου προσπάθησι νὰ μεταφράξω τὰ Μαλγάσικα παρμιθία πιστὰ και κατὰ λέξη, ἀν και καμὴ φορὰ εἶναι γεμάτα περιττολογίες ποῦ στὴ μετάφραση φαίνονται ἀνοστιές. Ὅμως δὲν μπορῶ και νὰ πιρῶδεχτῶ πῶς ἀληθῆβει πάντα τὸ ἐπιμιθιο τοῦ παρμιθιοῦ μας. Ἡ ἀγάπη τοῦ γονιοῦ γιὰ τὰ παιδιὰ του δὲν ἔχει ἀφορμὴ οὔτε τὸν πλοῦτο οὔτε τὴ φτώχεια τους, μὰ οὔτε και τὰ χωρίσματα, καλὰ ἢ κακὰ, τὰ σωματικά τους. Ἄφτὸ δείχνουνε και κατὶ ἄλλες Μαλγάσικες παρμιθίες ποῦ λένε : « Ἀγαπᾷ ὁ γονιὸς τὰ παιδιὰ του σὺν τὴ δική του τὴ ζωή. » — « Ἀφτὸ ποῦ τὸ κράτησε 10 μῆνες¹ στὴν κοιλιὰ της, ποῦ

1. Ἐννοεῖ τοὺς Μαλγάσικους μῆνες, δηλαδὴ τοὺς φεγγαριατικούς, γιὰτὶ **φαντεβάβα** = μῆνας, θὰ πῆ φεγγάρι.

ἤπιε γιὰ δάφτο νερὸ βρωμισμένο, ἀφτὸ εἶναι σὺν τὸ ξύγκι τοῦ κορμιοῦ της και τὰγαπάει σὺν τὴ δική της σάρκα. »

Ἄναλαβάβα, Ἀπρίλης τοῦ 1909.

Γ. ΣΚΟΠΕΑΓΗΣ (Δαβαζάγκας)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Πέλη, στίς 3 τοῦ Ἰουνίου 1910

Σεβαστὲ Κύριε Ἀλέξανδρε Πάλλη,

Εἶμαι μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου. Ἀγαπῶ πολὺ τὰ καλὰ βιβλιόρακια. Προχθὲς ὁ διδάσκαλός μας μᾶς διάβασε πολλὰ ποιηματάκια δικὰ σας μέσα ἀπὸ τὸν Ταμπουρά. Τὰ ἀπλὰ και γλυκὰ σας τραγουδάκια τὰ ἀρέσαμε πολὺ, μὰ πάρα πολὺ τὰ τραγουδάκια σας, ὄλοι ἀπὸ τὴν τάξιν μας. Ἐγὼ προπάντων, ποῦ μετὴ τέτοια περῶ τὴς ὄρες τὴς ἀναπαύσεώς μου, αἰσθάνθηκα τὰ τραγουδάκια κείνα νὰ με μιλοῦν ὡς μέσα στὴν καρδιά μου και γιὰ τοῦτο παρακάλεσα τὸν δάσκαλόν μου νὰ με ἀγοράσῃ ἂν ὑπάρχη. Μὰ ἀνέλπιστα μαθαίνω πῶς αὐτὰ τὰ τόσον ὄρατα τραγουδάκια χαρίζονται.

Φθάνει μετὴ ἓνα μου γράμμα νὰ σὰς τὸ παρακαλέσω. Γιὰυτὸ ἴσα ἴσα σήμερα τολμῶ νὰ σὰς τὸ παρακαλέσω νὰ με στείλετε κανένα « Ταμπουρά » και ὅτι ἄλλο γράψατε γιὰ τὰ παιδιὰ, γιὰτὶ καθὼς με εἶπε ὁ δάσκαλός μου πολλὰ εὐμορφα πράγματα γράψατε. Ἄν ἔχετε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ τὰ στείλετε, ἢ διέφθυσίς μου εἶναι. . . . .

Μετὴ πολλὴν ἐχτίμηση και σεβασμό.

. . . (Γερμανία) 18. VII. 1910

Τιμημένε Κύριε Πάλλη,

Ἐδῶ και πολὺς καιρὸς ἔλαβα τὰ βιβλία ποῦ εἶχατε τὴν ὑπερβολικὴ καλοσύνη νὰ μᾶς στείλετε, και ἂν δὲ σὰς ἀπάντησα ἄμέσως γιὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσω, αὐτὸ ἔγινε γιὰτὶ εἶχαμε ἀποφασίσει νὰ σὰς γράψουμε ὄλοι μαζῶν· μὰ δὲν κατωρθώσαμε ὡς σήμερα νὰ ἀνταμωθοῦμε ὄλοι μαζῶν και σὰς γράψουμε τὸ γράμμα, γιὰτὶ τύχαινε τὰ Σαββατόβραδα (ποῦ ἔχουμε ὀρίσει γιὰ νὰ μαζευόμαστε) ἄλλοτε νὰ λείπει ὁ ἓνας και ἄλλοτε ὁ ἄλλος—και ἔτσι ἀποφασισα νὰ σὰς γράψω πάλι μονάχος γιὰ νὰ μὴν παραξηγήσετε τὴ σιωπὴ μας.

Τὸ βιβλιόρακι τοῦ Brugman, ἂν και τὸ περιεχόμενον δὲ μᾶς ἔδωκε τίποτε νέο, εἶναι καλὸ παρακαταθήκην μέσο γιὰ κείνους ἀπὸ τοὺς «κατηχούμενους» ποῦ χρειάζονται και κάποια ἀναγνωρισμένη ἀθθεντία γιὰ νὰ προσχωρήσουνε στίς τάξεις μας.

Τὴν Ἰλιάδα σας τὴ διαβάσαμε σκεδὸν μονορούφι. Τὶ ἐκπληξὴ ποῦ εἶταν αὐτὴ ἔπειτα ἀπὸ ὄσες κακοήθειες λέγονται και γράφονται κάτω στὴν Ἑλλάδα γιὰ Σὰς ἀπὸ τοὺς Μιστριώτηδες και Σία ! Και πῶς ἔπειτα ἀπ' αὐτὴ τὴν προκατάληψη διαλυθῆκανε ὄλοι οἱ φόβοι τῶν σκεπτικιστῶνε δταν διαβάσανε αὐτὸ τὸ ἀριστοτέχνημα ! Ἄν τοῦ Brugman

ἡ αὐθεντία μᾶς ἐπλῆξει μὲ ἓνα ὄνομα, ἡ Ἰλιάδα εἶναι ἡ ἔμπρακτὴ ἀπέδειξη τῆς δυνάμεως τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας καὶ ἔτσι, ἐφαρμόζοντας τὸ ubi tres ibi ecclesia, σὰς ἐκφράζουμε τὴ βαθύτατὴ εὐγνωμοσύνη τῆς γλωσσικῆς ἐκκλησιαστικῆς, γιὰ τὸ τέτοιο θεμέλιο δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ τὴ βροχὴ καὶ τὸ χαλάζι. Ἀκόμα τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ἀτέλειωτο, μὰ καμιὰ ἀπὸ τίς καταγίδες δὲν τὸ κούνησε. Μία-μία οἱ πετρίτσες ἀραδιάζονται, καινούριοι ἔρχονται κάθε μέρα χίστες γιὰ νὰ βοηθήσουνε κι αὐτοὶ στὸ τέλειωμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ἔλοι χωρὶς μεροδοῦλι μὰ ἔμπνευσμένοι μονάχα μὲ τὴν ἰδέα τοῦ αὐτῆ καὶ μόνο τοὺς δυναμώνει. Μὰ ἀκόμα εἶναι ἀτέλειωτὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ—οἱ τωρινοὶ χίστες δὲ φτάνουν, γι' αὐτὸ, ἂν ἔχουνε ἀληθινὴ ὄρεξη νὰ ἴδουσι ἐπὶ τέλους ἔπειτα ἀπὸ τόσον κόπο τελειωμένο ἔτοιμο τὸ πλώριο οἰκοδόμημα, χρειάζεται ν' αὐξήσουνε τίς τάξεις τους—κοντὰ στὴ χριστικὴ νὰ γίνουσι καὶ «ψαράδες ἀθρώπων». Ἔτσι ἀντιλαμβάνομαστε κ' ἐμεῖς τὰ καθήκοντά μας—κι' ἂν πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, μὴ ὄντας εἰδικοί, δὲν μποροῦσι παρὰ πολὺ ἀσήμαντὴ δουλειὰ νὰ κάνουν γιὰ τὸ χτίσιμα, ὅμως δὲ θὰ ἀφίσουσι ποτές εὐκαιρία χωρὶς νὰ ἐργαστοῦνε στὰ γερά γιὰ τὴν ἀπόκτηση καὶ ἄλλωνε συντρόφων. Καὶ κάθε προσηλυτισμὸς ποὺ θὰ κατορθώνουσι—δεχθῆτε τον ὡς ἔμπρακτὴ ἐκφραση τῆς μεγάλης εὐγνωμοσύνης μας.

Μὲ ἄπειρο σεβασμὸ. (Ἰπικογραφία)

Γ. Γ. Γιὰ τὸ Ἐὐαγγέλιο δὲ σὰς ἔγραψα—γιὰτὶ αὐτὸ, σὰ μονάκριβο, ἀκόμα δὲν κυκλοφόρησε.

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ ΜΟΥ

ΣΤΑΜΑΤΗ ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑ

Οἱ ἄγγελοι ἔτοιμάζονταν
στὰ οὐράνια νὰ γυρίσουν, κ'
τὴν Ἄνοιξη ἀφοῦ φέρανε
στὴ γῆ μας συνοδιά,—
οἱ σάλπιγγές τους σημαιναν
γρηγὰ χορὸ νὰ στήσουν,
κ' ἐκεῖνη ἔρριχνε δάκρυα
τοῦ χωρισμοῦ πικρά.

Λευκὸ ἄγγελουδὶ πῶστειλε,
στοῦ κόσμου αὐτοῦ τὰ πάθη,
σὲ μάννα ὁ Πλάστης ἄχαρη
ἐλπίδα νὰ γενῇ,
μὲ μιάς κάπουθε πρόβαλε
κι ὄμπρός τους τὸτ' ἐστάθη:—
τὸν κόσμον, λέει, πικραίνομαι
νὰ βλέπω ποῦ ποιεῖ.

Τὰ κάλλη του ἐμαράθησαν
στὴ χώρα τοῦ θανάτου,
μ' ἀκόμα ὄλο κυμάτιζε
σὰν ἄστρο τοῦρανοῦ,
καὶ λένε πὼς δὲν πρέπει
τὰ θάνατο ἐδῶ κάτω
νὰ λυώσῃ στὰ ἔρμα χόματα
τοῦ Χάρου τοῦ σκληροῦ.

Σταμάτησαν καὶ ζήτησαν
τῆς Ἄνοιξης λουλούδια,
κι ὀλόλαμπρα τὸ στόλισαν
νὰ πάρῃ νὰ ὁμορφιά:
στὸ στόμα ὄλοι τὸ ἐφίλησαν
καὶ μὲ γλυκὰ τραγοῦδια
τὸ ἔφεραν στὸν παράδεισον
κι αὐτὸ γιὰ συνορφιά.

ΣΠ. ΡΙΓΓΑΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συντάκτης: Ν. Α. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΠΗΠΟΚΡΑΤΗ, Ἄρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομὴ χροιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2.—Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντρομῆς (3 δρ τὴν τριμηνίαν).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲ στέλνει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὄλα τὰ κίосκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημεριδῶν.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΑΚΕΦΑΛΟΙ ΚΙ ΑΣΚΗΜΑΤΙΣΤΟΙ—ΕΠΙΣΗΜΟ ΕΞΣΚΕΠΑΣΜΑ—Η ΠΡΟΠΟΣΗ ΤΟΥ—ΤΟ ΣΤΕΜΜΑ ΚΙ Ο ΒΕΝΙΖΕΑΟΣ.

«... ΕΙΝΑΙ ἐπιβεβλημένον οἱ ἀνεξάρτητοι νὰ συσπειρωθῶσι περὶ τὸν κ. Βενιζέλον, πειθαρχοῦντες καὶ ὄχι φλυαροῦντες, ἐργαζόμενοι σοβαρῶς καὶ ὄχι φωνάζοντες μὲ δυνατὴν φωνὴν ἐν τῇ Βουλῇ ὅτι «ὁ λαὸς ἀναμένει πότε θὰ συντρίβουσι τὰ κόμματα»...»

Τῇ συμβουλῇ τῇ δίνει ὁ φίλος γιὰτὸς καὶ ὑφηγητὴς κ. Γ. Λυμπερόπουλος σ' ἓνα ἄρθρον του, «Τὰ νέα κόμματα», τυπωμένο στὴ «Δακεδαίμονα» τῆς Σπάρτης. Καὶ τῇ συμβουλῇ αὐτῇ χρέος ἔχοντες νὰ τὴν ἀκούσουσι οἱ ἀνεξάρτητοι, ἀφοῦ ὁ λαὸς τοὺς ἔστειλε στὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ὄχι νὰεροκοπανίζουσι καὶ νὰεροφοβερίζουσι, μὰ νὰ δουλέψουσι σοβαρὰ καὶ συνετὰ γιὰ τὸ καλὸ τῆς πολιτείας.

Στὸ φωτεινὸ αὐτὸ ἄρθρον του ὁ κ. Λυμπερόπουλος δείχνει καὶ μὲ ποιόνε τρόπο μποροῦντες νὰ συνεργαστοῦντες μὲ τὸν κ. Βενιζέλον καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ σοσιαλιστάδες καὶ οἱ Θεσσαλοὶ βουλευτῆς, ποῦ σταλθήκανε στὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἀπὸ τὸ λαὸ μὲ ὄρισμα ἐντολῆ καὶ ὄχι μοναχὰ γενικὰ καὶ ἀόριστα ὡς ἀνεξάρτητοι.

Γιὰ νὰ χτυπηθοῦντες ἀποτελεσματικὰ τὰ παλιὰ προσωπικὰ κόμματα ἀνάγκη πᾶσα νὰ συναγρικηθοῦντες οἱ ἀνεξάρτητοι καὶ ν' ἀναγνωρίσουσι ἓναν ἀρχηγόν. Ἀλλιώτικα, καθὼς στριφογυρίζουσι τῶρα ἀσύνταχτοι καὶ ἀκέφαλοι μέσα στὴ Βουλῇ, παύουσι νὰναι ἀνεξάρτητοι καὶ γίνουσι, χωρὶς νὰν τὸ θέλουσι καὶ χωρὶς νὰν τὸ καταλαβαίνουσι, σύμμαχοι τοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ Ράλλη.

*

ΤΗΝ Τετράδι, ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς ξεσκεπάστηκε, ἐπίσημα πιά, ἡ δεινὴ μας κατὰστασι, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ. Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς μίλησε ἀνοιχτὰ, ἔξσκεπα, δίχως νὰ κρύψει τὸ παραμικρὸ, καὶ ἀπὸ τὸ λόγον του ἓνα συμπέρασμα βγήκε, ἓνα ἄγριο συμπέρασμα: ΧΑΝΟΜΑΣΤΕ.

Οἱ Ἐθνικοὶ πατέρες ποῦ σταλθήκανε μέσα στὴ Βουλῇ

γιά να μᾶς βγάλουνε ἀπὸ τὴ δεινὴ αὐτὴ θέση, γιὰ νὰ μᾶς σώσουνε. δὲν τὸ νιώσανε αὐτό, καὶ νὰ, γιατί ἀντὶ νὰ μποῦνε στὴ δουλιὰ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πού πατήσανε στὴ Βουλὴ, μπήκανε στὰ λόγια καὶ στὰ λόγια ἀκόμα ἀμμενίζουνε καὶ θάρμενίζουνε.

Καθεμέρα γράφουν οἱ ἐφημερίδες πὼς «ἐπίκειται εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Θεσσαλίαν». Μὰ πρὶν μποῦνε οἱ Τούρκοι στὴ Θεσσαλία, μπήκανε σ' ἀλάκαιρη τὴν Ἑλλάδα αὐτοὶ οἱ αἰλιτήριοι, πού λέγονται βουλευτὲς ἢ πληρεξούσιοι, καὶ τὴν καταρηνιάζουνε. Ὅσοι ἀκούσανε τὸ λόγο τοῦ κ. Δραγοῦμη τὴν Τετράδη στὴ Βουλὴ, καὶ ὅσοι τὸν ἐδιαβάσανε τὴν Πέμτη στὶς ἐφημερίδες, θὰ βρήκανε πὼς σήμερὰ οἱ βουλευτὲς μᾶς εἶναι πῶς ἐπικίνδονοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους, γιατί, ὅπως φέρονονται, δείχνουνε σὰ νὰ συμμαχήσανε μὲ δαύτους γιὰ νὰ μεταβάλουνε τὴν Ἑλλάδα σὲ Πολωνία, καθὼς εἶπε ὁ κ. Προβλουτοργός.

Σὲ Πολωνία! . . . Τὴν ἴδια Ἑλλάδα, πρὸ τρία περὶ-που χρόνια, ἓνας ἄλλος πρωθυπουργός, ὁ κ. Θεοτόκης, ἀπὸ τὸ ἴδιο βῆμα, μᾶς τὴ ζουγράφισε ἀ ν θ η ρ ἦ, ἀ ν θ η ρ ὅ τ α τ ἦ καὶ μέσθι καὶ ἄξω. Σὲ τρία χρόνια λέτε νὰλλάξανε τόσο τὰ πράματα; Βέβαια καὶ ἀλλάξανε, ἀφοῦ βρέθηκε σήμερὰ Ἑλληνας πρωθυπουργός πού δὲ δίσταξε νὰ βροντοφωνάξει τὴν ἀλήθεια, ὅσο μαύρη καὶ ὅσο ἄγρια καὶ ἄν εἶναι, καὶ νὰ μᾶς δείξει πὼς πᾶ μὴ ἄγνωρα σιωπηρίας μᾶς ἀτόμεινε, ἢ Ἀλήθεια.

★

ΚΙ ὁ δεύτερος λόγος του σὺν τὸν πρῶτο. Ἡ πρόποσι του δηλ. κάτου στὸ Φάληρο, στὸ τραπέζι πού τοῦ κάμανε οἱ συντεχνίες κλπ. Ὅχι φουσκωμένα λόγια καὶ λυρισμοὶ καὶ ψευτοσυγκινήσεις. Λίγα λόγια καὶ ζουμερά. Καὶ πρόποση—μὲ τὸ συμπάθειο, κύριε Λεβίδη—Ἑγγλέζικη, πού σημαίνει ἀντιρωμαϊκὴ.

Ἔστερ' ἀπὸ τρεῖς τέσσερες τέτιες πρόποσες σὺν τὴν προχτεσινῇ τοῦ κ. Βενιζέλου, ὁ κ. Λεβίδης καὶ ὁ τοῖος ἄλλος πολιτικός θὰν τὸ καλοσυλλογίζεται νάνοιξει τὸ στόμα του σὺν προσκαλιέται σ' ἐπίσημο πολιτικὸ τραπέζι.

Ἀλήθεια καὶ ἀπαλήθεια αὐτὸς ὁ Κρητικὸς πάει νὰ μᾶς χιλιάσει τὰ μακάρια πολιτικά μας συνήθεια πού ζυμοθήκαμε καὶ σαπίσαμε μὲ δαῦτα χρόνια καὶ καιρούς.

ΜΕΡΙΚΟΙ ἀλαφρόμυαλοι τὸ πιστέψανε καὶ τὸ τελείωσαν κιόλας πὼς ὁ κ. Βενιζέλος, μὴ καὶ τὰ κ α τ ἄ φ ε ρ ε, λέει, νὰ βγεῖ βουλευτὴς, ἀλλάξε ἀμέσως ἰδέα γιὰ τὸ Στέμμα καὶ ἀπὸ δημοκρατικὸς ἔγινε μοναρχικός!

Νά σου ἄνωσ καὶ ὁ Γρανίτσας ποῦσεται στὸ «Χρόνο» τῆς Τετράδης καὶ ἀποδείχνει μὲ τὰ κείμενα (scripta manent, πού λέγανε καὶ οἱ Λατίνοι τοῦ κ. Κανελλίδη) πὼς ὅσα εἶπε ὁ κ. Βενιζέλος γιὰ τὸ Βασιλεῖο στὸ λόγο πού βγαλε ἀπὸ τὸ μυλικόνι τοῦ «Μεγ. Ξενοδοχείου» στὶς 5 τοῦ Σεπτέμβρη, τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα ἔγραψε καὶ στὸ Χανιώτικο «Κήρυκα», δυὸ φορές κοντὰ κοντὰ, στὰ 1902, σ' ἐποχὴ μάλιστα πού βρισκότανε στὰ μακάρια μὲ τὸν Πρίγκηπα Γεώργιο.

Ὅστε ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἀλλάζει γνώμες καὶ πεποιθήσεις, σὺν τοὺς πολιτικούς τῆς Ἀθήνας, κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ, μὰ ἔχει μὴ ἂ ἰδέα σκηματισμένη γιὰ τὸ κάθε ζήτημα καὶ ἓνα πρόγραμμα ὀρισμένο, ὄντας σ υ ν ε π ἦ ς σὲ ὄλα του καὶ ἀφίνοντας τὴν ἄ σ υ ν ἔ π ε ι α σὲ κείνους πού ζητάνε νὰν τοῦ τῆ φορτώσουνε στὴ ράχη του.

Τ Ο Ζ Η Τ Η Μ Α Μ Α Σ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.—Ἀπὸ τὴν «Ἐστία» τῆς 19 Σεπτ. σελ. 4, στήλη 1: «Μᾶς ἐδόθη ἡ ἐξήγησις—παρ' ὀλίγον νὰ εἴπωμεν ἀπολογία—ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος, ἀναγινώσκων τὸν «Νουμᾶν» εἰς τὴν Βουλὴν, ἐμελέτα τὸν λόγον του, μεταφρασμένον εἰς τὴν Νουμαδικὴν διάλεκτον.»—Ἔτσι λέει ἡ «Ἐστία».

Ἀπὸ τὴν πειραιώτικη «Σφαῖρα» (17 Σεπτ.) μαθαίνουμε πὼς ὁ κ. Γ. Μιστριώτης «ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὸν τέταρτον τόμον τῶν ἀπαρμιλλῶν αὐτοῦ ρητορικῶν λόγων», ὅπου μαζί μ' ἄλλα εἶναι καὶ «προσφώνησις πρὸς τοὺς Ζακπιδᾶς, λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Ἀρσακείῳ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλα δημοσιεύματα περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἐν ᾧ ὁ κ. Μιστριώτης κατέκτησε τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τοὺς νικηφόρους ἀγωνᾶς του ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς καθαρειούσης.» Ἀμήν!

ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ.—Αὐτὸ ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 17 Σεπτ., ἀγωνίως γιὰ τὸ Μιστριώτη:

«Περὶ Κατσαντωνιάδος καὶ δὲν συμμαζεύεται.

Ξέρετε τί ἐστὶ «Κατσαντωνιάς»;

Ἐάν ὄχι, ἐρωτήσατε τὸν Μιστριώτην νὰ σᾶς τὸ πῆ: «Ἐἶνε ἔργον μέγα, τοῦ ἀειμνήστου Ἀντωνιάδου, τὸ ὅποιον ὑπεβλήθη εἰς τὸν Βουταιναῖον ἀγῶνα, οὗτινος ἐγὼ [ὁ Μιστριώτης δηλ.] ἐγενόμεν εἰσηγητῆς. Δὲν ἠδυνήθη μὲν νὰ βραβεύσω τὸ μέγα ἔργον διὰ τὸν τεχνικὸν λόγον, ὅτι εἶχεν ἐνότητά χρόνου καὶ οὐχὶ ὑποθέσεως, ὡς ἀπαιτοῦσιν οἱ κανόνες τῆς τέχνης. Ἐθαύματα δὲμὸς τὸν ἄνδρα, διότι εἶχεν ἐνστερνισθῆ ἐλόκληρον τῶν Τουργομάχων τὸ μένος».

Αὐτὰ τὰ παίρνομεν—λέγει ἡ «Ἀκρόπολη»—ἀπὸ ἓνα γράμμα τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ πρὸς τὴν Κρητικὴν «Ἀσπίδα», εἰς τὸ ὅποιον συνιστᾶ εἰς τοὺς Κρητὰς δημοδιδασκάλους νὰ εἰσαγάγουν τὴν «Κατσαντωνιάδα» στὰ σχολεῖά των, διότι «μὲ τοιαῦτα βιβλία καὶ ποιήματα, διεγείροντα τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὰ ἔργα τῶν πατέρων μας, θὰ διακηρήση ἡ Κρητικὸς λαὸς τὰς πολεμικάς του ἀρετάς». Ὅριστε λοιπόν, κύριοι, ὅτι ἔχομεν τέτοια ἀριστουργήματα καὶ ἡμεῖς δὲν τὰ ξέρομεν. Πὼς οἱ ἀρμόδιοι δὲν ἐνήργησαν τόσα χρόνια νὰ εἰσαχθῆ τὸ βιβλίον καὶ ἐδῶ; Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ εἶχε γίνῃ ἕως τώρα πολεμικώτατος.—Πὼς;

ΓΙΑ ὅσα δὲ φροντίζω, γιὰ κείνους πού τὸ ἔργο τους κακὸ μοῦ κάνει ἢ πού δὲν μπορεῖ νὰ μὲ κάμει νὰ προσέξω, κάτι τι μοῦ λέει νὰ φεύγω μακριὰ καὶ νὰ ζωπαίνω.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Φίλε «Νουμά»,

«Τί δύσκολη πού είναι ή Τέχνη! Και τί εύκολη ή Κριτική!»—Αόγια χιλιοειπωμένα. Κι ως μὴν μπορῆ ή ἀληθινή Κριτική νά σταθῆ δίχως νά στηρίζεται στήν Ἐπιστήμη ἀπό τή μιὰ καί στή Δίκαια Κρίση ἀπό τήν ἄλλη, —κολόννες πού δέν εἶναι καί ἀπαραίτητες γιά τὰ ἔργα τῆς Τέχνης. Αὐτό μου ἔρχεται στό νού, καθώς πιάνω νά κάμω, ὄχι κριτική πιά, παρὰ ἐπικριτική σέ κάτι γενικά πού ἔγραψε ὁ Κριτικός σου γιά τόν Ἀθερώφειο ἀγώνα. Μά τὸ δρόμο μου τὸν ἔδειξε ὁ ἴδιος. Τάχα δέν ἐπικρίνει τοὺς κριτῆς τοῦ Ἀθερώφειου, λέγοντας τί εἶδους ἀπόφαση *θὰ ἔπρεπε* νά βγάλουε, καί πρὶν τῆ δοῦμε ἀκόμα;

Μ' ἔλο τὸ σοφὸ καὶ δίκαιο ξετίναγμα πού κάνει ὁ «Κριτικός τοῦ Νουμά» σέ κάθε ψεύτικη δόξα τῆς πρωτόβγαλτης δραματικῆς μας τέχνης—τόσο ἀφτέρουγης καὶ ἀπλερῆς ἀκόμα, πού μὲ συμπάθεια καί στοργῆ θὰ τῆ βλέπανε κριτικοὶ ἄλλης ἰδιουσυγκρασίας!—νομίζω πὼς ζυγώνει στὰ σύνορα τῆς ἀδικίας μὲ τὴν πολεμική του ἐναντία στή Δημοσιογραφία. Γράφει γιά θεατρικὲς ἐπιτυχίες δημιουργημένες ἀπὸ τίς ρεκλάμες τῆς δημοσιογραφίας, ἐνῶ τέτοια ἐπιτυχία ἔτσι δημιουργημένη, τοῦλάχιστο φέτος, δέν εἶδαμε καμιά. Καὶ μιλάει γιά τὴν Τυραννία τοῦ Τύπου στήν Τέχνη, εἰδικώτερα στή Θεατρική Τέχνη, δίχως νά μὲ πείθῃ, ἐμένα τὸν ἀναγνώστη του, πὼς μπορεῖ νά βλάψῃ τὴν Τέχνη, ἂν εἶναι Τέχνη, ὁ Τύπος ἢ ὅποιος ἄλλος τύραννος. Μοῦ φαίνεται πὼς ὄχι μόνο στὸ μικρὸ καὶ στενὸ μας τόπο, μὰ παντοῦ καὶ πάντα ἡ Τέχνη μὲ μάρτυρες καὶ ἡρωϊκὰ θύματα προχωρεῖ. Ἐσο τῆς πάντα στέκονται οἱ ἀσυνειδήτοι καὶ συφεροντολόγοι πού τῆ θέλουμε ὄργανο καὶ ὄχι σκοπὸ τους· καὶ αὐτοὶ δέν εἶναι μονάχα οἱ Ἀθηναῖοι δημοσιογράφοι, —οὔτε, γενικώτερα, μόνο οἱ δημοσιογράφοι. Εἶναι καὶ πολλοὶ, πάραπολλοὶ μάλιστα, καὶ ἀπὸ κείνους πού τὴν ἔχουν ἀποκλειστική δουλειά τους, —οἱ εἰδικοί μὲ μιὰ λέξη.

Κ' εἶναι παντοῦ, ὄχι μονάχα «στὸν τόπο μας» συχισμένα τὰ σύνορα τοῦ Τύπου μὲ τὰ σύνορα τῆς Τέχνης. Ὁ Κριτικός σου τὰ θέλει ξεκαθαρισμένα, γιά ν' ἀρθῆ ἢ ἀλλαγῆ, ἢ προκοπῆ στήν Τέχνη· καὶ μαζί μ' αὐτὸ γυρεῖει φωτεινὴ κριτικὴ ἀπὸ τὸν Τύπο. Μά, μόλις φωτίσῃ τέτοιο φῶς τίς κολόννες τῶν ἐφημερίδων, τάχα δέν μπαίλουμε κι αὐτὲς δικαιοματικά

στὰ σύνορα τῆς Τέχνης, τὰ πλατιά κι ἀπέραντα, πού χίλιους δρόμους ἔχει;

Μπορεῖ νάχω λάθος, μὰ νομίζω πὼς ἡ Δημοσιογραφία παντοῦ, καὶ στὸν τόπο μας ἀκόμα, εἶναι, δὲ λέω τὸ πραχτικώτερο κοινωνικὸ σκολεῖο, μὰ ἡ καλλήτερη σκοπιέρα γιά τὸν κοινωνικὸ παρατηρητῆ. Καὶ εἰδικώτερος ἴσως, ἢ κάλλιο ἀρματωμένος, παρὰ κάθε ἄλλος ἐπαγγελματίας ἢ ἐπιστήμονας, εἶναι ὁ παρατηρητῆς δημοσιογράφος γιά νά βγῆ δραματογράφος, ἂν ἔτυχε νάχη μέσα του φλέβα τεχνίτη καὶ ποιητῆ. Φυσικώτερο εἶναι ὅποιος δουλεύει μὲ τὴν πέννα του νά φτάσῃ νά γίνῃ τεχνίτης τοῦ λόγου, ὅπως καὶ ὁ δουλευτῆς μαρμαρᾶς νά σκαλίσῃ μιὰ μέρα σὲ μάρμαρο τὸ δικὸ του ἀριστούργημα, ἂν ἔχῃ μέσα του—τὸ ξαναλέγω—τὸν ἔρωτα καὶ τὴ φωτιά τῆς Τέχνης. Ἄν ὄχι ἄλλο, μὲ τὴν καθημερινὴ του δουλειά, εὐκολύνεται στὴ χρῆση τοῦ ὕλικου καὶ τῶν ἐργαλείων του. Καὶ πὼς νά κατακρίνουμε τὴ Δημοσιογραφία γιὰ τὴ «ἀπλώνει τὰ φτεροῦγια τῆς σ' ἄλλα τὰ εἶδη τοῦ Λόγου», ἀφοῦ, ἂν ἔχῃ σήμερα ἡ Ἀθήνα ἓνα ὄνομα νά δείξῃ ψηλά στὸν κόσμον τῆς Τέχνης, κι αὐτὸ μέσα στὴ Δημοσιογραφία δούλεψε κι ἀπὸ τὴ Δημοσιογραφία τὰ μεγάλα φτερά του ἀνοίξῃ!

Δὲ λογαριάζω, φυσικά, τοὺς ἐπιτόλαιους καὶ ξιππασμένους, πού ἔργα Τέχνης θαρροῦνε καὶ φιλολογία φαντάζονται· τὰρθερα τους τὰ μονομερίτικα καὶ τίς περισσότερες φορές κανοναρχημένα ἀπὸ τὸν ἐκδότη τοῦ φύλλου, στὴ γλώσσα καὶ στὸ ὕφος πού αὐτὸς παραγγέλλει, ἐγκρίνει· καὶ πλερώνει. Μιλῶ γιά τοὺς ἐργάτες τῆς πέννας, πού ξεκλιβόντας ἀπὸ τὸ βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα, καλλιεργοῦνε καὶ ποτίζουν τὸ λουλούδι τῆς ψυχῆς τους ὡς πού ἀνθίσῃ σὲ παιητικὸ ἔργο. Κ' ἓνας ἢ δυὸ μέσα στοὺς ἑκατὸ ἂν εἶναι αὐτοὶ, δὲ μὰς ἐπιτρέπεται νά μιλοῦμε γιά Τυραννία τῆς Δημοσιογραφίας στήν Τέχνη. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε πὼς στῆς Τέχνης προπάντων τὸ τραπέζι «πολλοὶ οἱ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοὶ». Καί, ἂν κυριαρχήσανε καὶ φέτος στὸ θέατρο τὰ δημοσιογραφικὰ ἔργα, τὰ γραμμένα δηλαδὴ ἀπὸ δημοσιογράφους, ἂς μὴν κλαίμε γι' αὐτό. Μποροῦσε καὶ ἀπὸ τοῦτα νά χαράξῃ τὸ ἀληθινὸ ἔργο. Ξέρουμε δὲ καὶ τί εἶτανε τὰ πολυφημισμένα ξένα ἔργα πού πρωτοπαιχτήκανε τὸ καλοκαίρι! Ἐξω ἀπὸ τὴν «Κρήνη» τοῦ Μπλαίμς καὶ τὸ «Σὰν τὰ Φύλλα» τοῦ Τζακόζα—ἔργα κι αὐτὰ τῆς δευτέρας γραμμῆς—κ' ἴσως κανέν' ἀκόμα, ἄλλα τὰλλα κακὸ κάμανε παρὰ καλὸ γιά τὴν καλλιτεχνικὴ πρόοδο τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς.

Ἄχι λοιπὸν ἡ Δημοσιογραφία γενικά *θὰ ἔπρεπε* ν' ἀποκλειστῆ ἀπὸ τὸν ἱερὸ ναὸ, παρὰ νά μείνῃ ὅσο

γίνεται πὺδ λεύτερος ὁ πολύμοχτος ἀνήφορος ποῦ σ' αὐτὸν ὀδηγεῖ καὶ τώρα τονὲ φράζουνε δυὸ σκυλιά—ἀλήθεια, δημοσιογραφικὰ σκυλιά!—ἡ Συναλλαγὴ κ' ἡ Ρεκλάμα. Καὶ τὰ σκυλιά τούτα μποροῦσε νὰ τὰ παραμερίσῃ, δὲ λέω νὰ τὰ διώξῃ, ὁ Ἀθερώφειος ἀγώνας, ὄχι βέβαια μὲ τὸν τρόπο ποῦ ἔγινε ὁ φτερινός. Μ' ἔσα κι ἂν ἀραδιάζουσαν οἱ χρονογράφοι μας ἐνάντια στοὺς δραματικούς ἀγῶνες, λέγοντας καὶ ξαναλέγοντας πῶς ἀπ' αὐτοὺς δὲ θὰ βγοῦν οὔτε Σαιξπηροὶ οὔτε Ἰψένηδες, ξέρομε ἔλοι πῶς στὸν τόπο μας τὸν παλιὸ καιρὸ ἀπὸ τέτοιους ἀγῶνες δοξάστηκαν ὁ Εὐριπίδης κι ὁ Σοφοκλῆς. Μόνον ποῦ τότες εἶχαν οἱ καλότυχοι τοὺς χορηγούς, τοὺς πλούσιους Ἀθηναίους ποῦ τοὺς ὑποχρέωνε ὁ νόμος νὰ ξοδεύουσαν γιὰ τὴ «διδασκαλία» τῶν ἔργων. Σήμερα χρέη χορηγῶν κάνουνε οἱ φτωχοὶ μας οἱ θεατρίνοι· καὶ ἀναγκάζονται φυσικά νὰ προτιμοῦσαν, γιὰ διδασκαλία, τὰ ἔργα τῶν τυραννίσκων τῆς Δημοσιογραφίας, γιὰτὶ ἀλλοιῶς χάνουσαν τὴ ρεκλάμα τους, κερδίζουσαν τὴ φανερὴ ἔχτρα ἢ τὴν ἔχτρικὴ σιωπὴ. Ποιὸς τὸ ξέρει; Δὲν εἶναι παράξενο νὰ δοθῆκανε φέτος κι ἄλλα πρωτότυπα ἔργα στοὺς θιάσους, ἴσως πολὺ καλῆτερα, καὶ νὰ μὴν παρασταθῆκανε, γιὰτὶ δὲν τάφήσανε τὰ δημοσιογραφικὰ νὰ βροῦσαν σειρά. Αὐτό, ποῦ δὲ μᾶς τὸ εἶπε κανένας κριτικὸς ἢ θεατρογράφος μοῦ ἔρχεται: ἄθελα στὸ νοῦ. Καὶ αὐτὸ μὲ κάνει νὰ ἐπιμένω στὴν ἰδέα μου, πῶς ἀγῶνες σὰν τὸν Ἀθερώφειο, δίχως δασκάλικους περιορισμοὺς στὴ γλώσσα καὶ στὴν τεχντροπία, μπορεῖ νὰ βοηθήσουσαν σημαντικὰ στὸ ἀνθισμα τῆς δραματικῆς μας τέχνης.

Μ' ἓνα ἔμωσ ἔρο. Νὰ φυλάγεται ἡ ἀνωθυμία, γιὰ νὰσφαλιζέται ἡ ἀμεροληψία. Πρῶτα δηλαδὴ νὰ στέλνουσαν τὰ ἔργα στὴν κριτικὴ Ἐπιτροπὴ, κι αὐτὴ νὰ ξεδιαλέγῃ ἔσα δὴ πῶς ἔχουσαν ἀρκετὰ τεχνικὰ ουστατικὰ γιὰ νὰ σταθοῦσαν στὰ σανίδια τῆς σκηνῆς, αὐτὴ νὰ φροντίζῃ νὰ παιχτοῦσαν ἀπὸ τὸν κατάλληλο θιάσο τὸ καθένα, καὶ νὰ ἐπιστατῇ στὴ διδασκαλία τους, πλερώνοντας στὴν ἀνάγκη τοὺς ἠθοποιούς. Κι ἄς μὴν παίρνῃ χρηματικὸ βραβεῖο ὁ δραματοποιός. Ὅχι σὰν τώρα, ποῦ παιχτήκανε σκεδὸν ἔλα, καλὰ καὶ κακά, κι ἄς μὴν εἶχανε μερικὰ οὔτε ἀπλὴ γνωριμία μὲ τὴν Τέχνη, παρὰ μόνον γιὰτὶ ἔτυχε νὰχουσαν τὰ... μέσα, δημοσιογραφικὰ ἢ καιωνικὰ! Καὶ νὰ μὲνῃ ὁ δραματοποιός ἀγνωστος ὡς ποῦ νὰ τελειώσῃ ὁ ἀγῶνας, ἢ, ἂν εἶναι δύσκολο αὐτό, τοῦλάχιστον ὡς τὴν πρώτη παράσταση τοῦ ἔργου του. Ἔτσι θὰ μποροῦσαν νὰγωνιστῇ λεύτερα καὶ ἀφοδα κάθε νέος τεχνίτης, εἴτε οὐρανοκατέβαστος εἶναι, εἴτε ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς περιφρονημένης Δημοσιογραφίας ἤθελε γεννηθεῖ· κι ἄς μὴν ἔχῃ αὐ-

τὸς στὸν ἥλιο μοῖρα, κι ἄς ἔχῃ ὁ ἀνταγωνιστῆς του καιωνικὴ θέση καὶ δημοσιογραφικὰ μέσα. Θὰ εἶχε τάντὰ τὴν ἐλπίδα πῶς τὸ ἔργο του θὰ τὸ προσέχανε, (καὶ θὰ φροντίζανε γιὰ νὰ παιχτῇ), τρεῖς ἢ πέντε διαλεχτοὶ Ἑλλανοδίκες, ὠπλισμένοι μὲ τὸ φακὸ τῆς κριτικῆς ἀρμοδιότητος. Ἐχτὸς πιά, ἂν τύχουσαν κι αὐτοὶ διορισμένοι ἀπὸ τοὺς ἀνίδεους κριτικὸς τῆς δημοσιογραφικῆς βιομηχανίας, ἢ τοὺς βιομηχανοὺς δημοσιογράφους τῆς ἀνίδεης κριτικῆς—ὅποιο ἀπ' τὰ δυὸ προτιμάτε...

Ἀθήνα, 20. 9. 910.

Κ. ΚΑΛΙΚΡΑΤΗΣ

Ο «ΦΤΑΣΑΤΟΡΑΣ»

Φίλε «Νουμά»,

Στὸν ἀριθ. 402 τοῦ «Νουμά», στή σελ. 50, ὁ κ. Μαλακάσης λέει:

«Φτασμένος (arriviste) κ.τ.λ.»

Τότε τὸ arrivé πῶς τὸ μεταφράζει ὁ κ. Μαλακάσης;

Ἄν δὲν τοῦ ἀρέσει τὸ ἀρριβίστας ἔπως τὸ λένε μερικοὶ γιὰ νὰ μὴ σπᾶνε τὸ κεφάλι τους, τοῦ προτινῶ τὴ λέξη φτασάτορας.

Arriviste=φτασάτορας. Arrivé=φτασμένος.

Ἄρκετὰ ἐργιάσαν ἀπάνω στὶς ξένες γλώσσες οἱ καθαρευουσιάνοι. Φτάνει.

Χαιρετίσματα

Παρίσι, 13. 9. 910.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΜΗΣ

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ἓνα φίλο, στὰ ξένα)

Ἀθήνα, 23 τοῦ Σεπτέβρη.

Ἀκόμα μὲ τὴν ἐξέλεγχῃ τῶν ἐκλογῶν παραδέρνει ἡ Ἐθνοσυνέλεψη, ἀκόμα μὲ τὰ σούρτα-φέρτα ποῖονε νὰ ὑποδείξουσαν γιὰ Πρόεδρο. Εὐτυχῶς τὸ ζήτημα τῶν παρατημένων Κρητικῶν πλημεζούσιων πέρασε δίχως πολλὴ φασαρία, καὶ βγήκε τὸ Διάταγμα γιὰ 3 ἀναπληρωματικὲς ἐκλογές στὸ νομὸ Ἀττικοβοιωτίας, γιὰ τὶς 14 τοῦ Νοέβρη. Μὰ γιὰ τὶς ἄλλες ἐκλογές τὰ ἐπεισόδια δὲν ἀπολείφανε. Οἱ ἀνήλικοι ἐπικυρωθήκανε. Εἶχαμε καὶ τὶς πρώτες ἀψιμαχίες Βενιζέλου καὶ Ράλλη, καὶ χτές, ποῦ κόντευε νὰ παραγίνη τὸ κακό, ἀνέβηκε στὸ βῆμα ὁ Δραγούμης, σωστός Νέστορας, κ' ἔδειξε τὸν κατῆ-

φορο που πήρε το Έθνικό Συνέδριο, ενώ τόσο κίνουνοι, μέσα κ' έξω, ζώσανε το Έθνος. Μά κι ο Βενιζέλος μετρημένος πάντα στα λόγια και στις ενέργειές του. Στο τραπέζι που του κάμανε τα Έλληνικά Σωματεία, πάλι για την Αναθεωρητική μίληση, αφού αυτός ο τίτλος εμπνέει και στον άλλον κόσμο την εμπιστοσύνη. Κ' έτυχε πάλι να συναπαντηθῆ με τους αντιπρόσωπους των Δυνάμεων, στο Υπουργείο των Έξωτερικών.

Ός τόσο ακόμα να συγκληθοῦν οί 2 ηλικίες των εφέδρων, αν και σε λίγο παίρνουν άφεση άλλες τρεις, αν κ' οί ξένοι ακόμα φοβοῦνται μήπως οί Νεότουρκοι κάνουνε κανένα ληστρικό γιουρούσι στη Θεσσαλία. Βγήκε λόγος μάλιστα πως τρία μπασιμπουζούκια αντιτορπιλικά τους κινήσανε ναρθοῦνε να μάς μπομπαρδίσουνε. Και άλλος λόγος πως έμεις θαγοράσουμε, για 2 εκατομύρια, ένα μεγάλο υποβρύχιο από τα γαλλικά ναυπηγεία του Κρεζώ. Και τυπώθηκε σε βιεννέζικη φημερίδα μιὰ συνέντευξη με το Βασιλιά μας που φαίνεται σα μυθιστόρημα. Κ' είναι φόδος μην έχουμε και καμιά σιδηροδρομική άπεργία.

Στόν έξω κόσμο, τα ξέρεις: επανάσταση πάλι στην Πορτογαλλία, συνάντηση Αίρενταλ και Τζουλιάνο, ο Ίσδόλοκης που διορίζεται πρέσβης της Ρωσίας στο Παρίσι, μιὰ σύγκρουση στα τουρκομαυροβουνιώτικα σύνορα, μυριάδες εργατες άνεργοι στην Άγγλια, και το τούρκικο δάνειο που πάει από τον Άννα στον Καϊάφα.

Είναι πολύ στενοχωρημένοι οί γειτόνοι μας από παράδες. Οὔτε τα γυμνάσια που διατάξανε δε μποροῦνε να κάμουνε. Ο βεζύρης γύρισε Γιάννης στην Πόλη από τις διάφορες πρωτεύουσες, κι ο Σουλτάνος τον παρακάλεσε να μείνη στην έξουσία για να μην προστεθῆ κρίση στην κρίση. Κι άκουστήκανε κατι παράξενα για το Κρητικό ζήτημα, μάλιστα εσα δήλωσε ο άλλοτες πρέσβης της Γαλλίας κ. Κωνσταν, πως δε θέλουνε και πολλά οί Τούρκοι να τραβήξουνε πια χέρι από το ζήτημα τουτο. Και τώρα πάλι λένε πως δέν έρχεται ο Ναμπής. Γιατί, αλήθεια, ζργια γίνονται πάντα με το ξαρμάτωμα του πληθυσμού της Μακεδονίας, και το μπουκοτάρισμα έφτασε ως το θέατρο το έλληνικό.

Και να, πάλι άρχισανε κομματικοί άγῶνες στην Πόλη για να πέση ο Πατριάρχης. Και αποφασίστηκε να φύγουνε οί πληρεξούσιοι της μακαρίτισσας Πατριαρχικής Έθνοσυνέλευσης για τις έπαρχίες τους, και να ζητηθῆ ή άδεια της Πύλης για να μαζωχτῆ νέα.

ΑΘΗΝΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Η καλή μας συνεργάτισσα κ. Αιλίκα Μπέτσικα Βολίδη μας ειπε στο Πατρικό «Σέλας» της περασμένης Κεριακής πως ανακάλυψε στον Πόργο 120 τραγουδάκια που τάγραφε «ένα παιδάκι 18 χρονών, αδιάβαστο, ο Δ. Δημητριάδης ή "Άγνωστος Γνωστός, καθώς υπογραφότανε. ένα παιδάκι που έφθινε μέσα σ' ένα έμπορικό και κοιμότανε σ' ένα κατασκότεινο κατώ και που πέθανε φτισικό.»

— Δημοσιεύει και τρία τραγουδάκια του, που το δεύτερο άρρεσε και σε μάς και το ξανατυπώνουμε δε :

Μοσκοβολάει ή κάμαρα
την παρθενιά σου, ο κόρη.
όταν σηκώνεσαι πρωί
και τ'άσπρο σου μαντήλι
σου συμμαζεύει τα μαλλιά.

Μοσκοβολάει ή μούσα σου,
ο ποιητή, απ' τα όρη
όταν τα λόγια άξέταστα
σου βγαίνουν απ' τα χείλη
με του χωριάτη τη λαλιά.

— Σ' ένα μοναχά δε συμφωνούμε με την κ. Μπέτσικα Βολίδη. Πως αυτά τα στιχογραφικά γυμνάσματα δείχνουν ότι ο στιχος του είναι «στιχος γιομάτος, στιχος του Παλαμά» κι ότι ο λιγότερος Πυργιώτης «θα γινότανε πολύ μεγάλος, ίσως μεγαλύτερος κι από τον Παλαμά». Όχι δε κ' έτσι, κυρία Αιλίκα!

— Γεια σου, Μελά! Όμορφα και τσουχτερά τα ειπε στο «Χρόνο» της Τρίτης για τις «διανοητικές κορυφές» του τύπου μας που βαλθήκανε να στήσουνε «ένα καλλιτεχνικό θέατρον» στα χρονογραφήματά τους, για να γίνει κάποια κουβεντούλα για λόγου τους και για τα σκηνικά τους έργα. Τι τα θέλετε καμιά φορά ο Μελάς, όταν τοῦ καταπατοῦνε τα θεατρικά του οικόπεδα, θυμώνει πολύ νόστιμα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Εδῶ. Φωτ. στην Κέρκυρα. Αάξαμε τῆ συντρομή και ύα σου στέλνουμε το φύλλο από τις 3. 10. 910.—κ. Ζ. Ματ. στο Daressalem. Αάξαμε τῆ συντρομή κ' εύχαριστούμε.—κ. Δ. Χρ. στο Portland. Αάξαμε τῆ συντρομή, καθώς και του φίλου Καρ. κ' εύχαριστούμε. Θα σου γράψουμε.

Εditions de
ΣΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ EUGENE FIGUIERE ET Cie
7, Rue Corneille, Paris

ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ :

1. ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΠΡΟΖΑ
2. ΤΡΟΠΑΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΚΥΜΙΑ
3. ΟΙ ΤΣΙΓΓΑΝΟΘΕΟΙ

Για τα τρία αυτά βιβλία, από 80 σελ. το καθένα, που ανάλαβε να τυπώση ο εκδότης Eugène Figuiere, γίνονται έγγραφες στην τιμή των 5 φρ. για ελα μαζί και 2 φρ. για το καθένα χωριστά.

Των δυο τελευταίων βιβλίων θα τυπωθοῦνε, για βιβλιόφιλους και βιβλιοθήκες, 12 αντίτυπα σε έλλαντικό χαρτί, στην τιμή των 12 φρ. για τα δυο μαζί και 7 φρ. για το καθένα χωριστά.

